

16+

Літ

Літаратура і мастацтва

Газета творчай інтэлігенцыі Беларусі

№ 10 (5271) 15 сакавіка 2024 г.

ISSN 0024-4686

Аб кнізе
добрай
і карыснай
стар. 4

Вясёлка
пасля
дажджу
стар. 5

Адшукаць
выйсце
з пасткі
стар. 13

У імя будучыні

Фота Кастуся Дробавы.

Падчас сімпозіума «Пісьменнік і час: партнёрства ў імя будучыні».

Міжнародны сімпозіум літаратараў «Пісьменнік і час» — гэта яркая інтэлектуальная падзея, якая кожны год збірае літаратараў, філосафаў, сацыёлагаў, выдаўцоў, грамадскіх дзеячаў і дае магчымасць абмяняцца думкамі, меркаваннямі, звярнуць увагу на праблемы, якія хваляюць грамадства. З 2015 года сімпозіум з'яўляецца неад'емнай часткай Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу. За гэты час у ім прынялі ўдзел прадстаўнікі больш чым 35 краін свету.

Сёлета ўдзельнікам сімпозіума прапанавалі тэму «Партнёрства ў імя будучыні». Высокі статус мерапрыемства падкрэсліваў той факт, што ў прэзідыуме былі такія вядомыя асобы, як міністр інфармацыі Рэспублікі Беларусь Уладзімір Пярцоў, дзяржаўны сакратар Саюзнай дзяржавы Дзмітрый Мезенцаў і старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі, дырэктар — галоўны рэдактар Выдавецкага дома «Звязда» Алесь Карлюкевіч.

У сваім уступным слове Уладзімір Пярцоў параўнаў сімпозіум літаратараў з мазгавым штурмам, які дапамагае знайсці выйсце з розных сітуацый і вырашэнне праблем, выклікаў і пагроз, якія фарміруюцца сёння. Таму тэма абрана невыпадкова: каб наладзіць партнёрства ў імя нашай будучыні, каб новае пакаленне, якое прыйдзе на змену, чытала і думала. Але чытала не ўсё запар, а найлепшыя ўзоры літаратуры, кнігі, што сапраўды захоўваюць нашу гістарычную памяць і развіваюць чалавека як асобу, якая любіць сваю краіну і ўмее шанаваць мір.

«ЛіМ»-акцэнт

Віншаванне. Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў суайчынніц з Днём жанчын. «Не шкадуючы часу і сіл, вы прысвячаеце сябе блізім і выбранай справе, напаўняеце жыццё яркімі эмоцыямі, светлымі надзеямі, утульнасцю і гармоніяй. Побач з вамі мы, мужчыны, адчуваем упэўненасць у сваіх сілах, адказнасць за мірную будучыню дзяцей і лёс роднай Беларусі», — адзначыў Кіраўнік дзяржавы.

Конкурс. Міністэрства культуры аб'явіла рэспубліканскі конкурс на стварэнне твораў выяўленчага мастацтва па дзяржаўным сацыяльна-творчым заказе. 25 жывапісных работ пераможцаў будуць выкарыстаны ў афармленні інтэр'ераў устаноў дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі ў сферы культуры ў абласцях і Мінску. Да ўдзелу запрашаюцца прафесійныя мастакі, іншыя творчыя работнікі галіны, а таксама студэнты ўстаноў вышэйшай адукацыі ў сферы выяўленчага мастацтва. Заяўку можна падаць да 30 красавіка.

Праект. «Мінсканцэрт» рэалізуе праект «Мы — музычная будучыня краіны», на арганізацыю якога выдзелены грант Прэзідэнта. Вучні дзіцячых школ мастацтваў краіны выступаць на канцэртных пляцоўках сталіцы і абласных цэнтраў, піша БелТА. Для падрыхтоўкі праграмы з удзелам лаўрэатаў, дыпламантаў міжнародных і рэспубліканскіх конкурсаў, фестываляў, уладальнікаў заахвочвання спецыяльнага фонду Прэзідэнта па падтрымцы таленавітай моладзі і заслужанага калектыву «Нацыянальны акадэмічны канцэртны аркестр Беларусі імя М. Я. Фінберга» праведзены вочныя і заочныя праслухоўванні. У выніку камісія выбрала 18 выканаўцаў і дуэтаў, якія прадстаўляюць Брэст, Лунінец, Пінск, Гродна, Маладзечна, Смалонь, Старыя Дарогі, Гомель, Наваполацк, Лепель, Магілёў і аграгарадок Жылчы.

Кіно. Агульнанацыянальная прэм'ера фільма «Час вярнуцца» кінастудыі «Беларусьфільм» адбудзецца 13 чэрвеня, паведамілі ў Міністэрстве культуры. Фільм — даніна ўдзячнай памяці беларусаў подзвігу прадзедаў і дзядоў-герояў, падкрэслілі ў міністэрстве. Кінастужка заснавана на рэальных падзеях і расказвае аб унікальнай аперацыі беларускіх партызан, якія знайшлі шлях у тыл ворага праз непраходнае балота. У праекце задзейнічаны беларускія і расійскія акцёры.

Вынік. Тэматычная кніжная выстаўка «Найлепшыя кнігі Беларусі» па выніках нацыянальнага конкурсу «Мастацтва кнігі» адкрыецца 23 сакавіка ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі. У экспазіцыі — своеасабліва творчая справаздача выдаўцоў, мастакоў, паліграфістаў, якія стварылі найлепшыя, на думку аўтарытэтнага журы, узоры друкаванай прадукцыі. Штогод, пачынаючы з 1960-га, вынікі працы беларускіх выдаўцоў падводзяцца на конкурсе «Мастацтва кнігі». Яго заснавальнікам выступае Міністэрства інфармацыі.

Музей. Экспазіцыя аўтарскіх упрыгажэнняў з бісеру Веры Занкевіч працуе ў музейна-выставачным комплексе Гісторыка-культурнага музея-запаведніка «Заслаўе». Аснову выстаўкі складае калекцыя, распрацаваная на аснове традыцыйнага шыйнага ўпрыгажэння гарлячкі, якое было характэрна для рэгіёнаў Гомельшчыны. Арганізатары падкрэсліваюць: прадстаўленыя вырабы Веры Занкевіч — творчая інтэрпрэтацыя аўтэнтчных упрыгажэнняў. Дэманструюцца каўнерыкі і чокеры, выкананыя ў старажытнай тэхніцы нізання, упрыгажэнні з арнаментамі тканых і вышываных вырабаў і многае іншае.

• Тым часам у Гродзенскім дзяржаўным музеі гісторыі рэлігіі можна пазнаёміцца з выстаўкай «Лірыка кімано». Як удакладняе БелТА, кімано — ад урачыстага і святочнага да паўсядзённага, сучасныя і старадаўнія — з калекцыі магілёўчанкі Настасі Кавалёвай. Акрамя 16 галоўных экспанатаў можна ўбачыць парчовыя паясы обі, японскія дамскія плашчы, абутак, сумачкі, вееры і посуд. Выстаўка «Лірыка кімано» прадоўжыцца да 27 красавіка.

Свята. Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры запрашае сёння на музычную імпрэзу «На моры вутка купалася», прысвечаную Гуканню вясны і Масленіцы. Свята будзе арганізавана сумесна са Студэнцкім этнаграфічным таварыствам. Пачатак музычнай праграмы ў 18.30. Запаланаваць таксама майстар-клас па вырабе пластылінавых птушчак.

Фестываль. Завяршаецца прыём заявак на фестываль «Арт-Мінск», які будзе праходзіць з 2 мая да 9 чэрвеня ў Палацы мастацтва. Да ўдзелу прымаюцца работы, створаныя за 2021—2024 гады. Кожны аўтар прапаноўвае не больш як тры работы ў розных відах, жанрах і тэхніках выяўленчага і прыкладнага мастацтва. Не дапускаецца плагіят, а таксама работы, якія ўдзельнічалі ў фестывалі «Арт-Мінск» або ў выстаўцы-продажы «Асенні салон з Белгазпрамбанкам». Усе работы, адпраўленыя ў заяўцы, будуць размешчаны на анлайн-платформе Artcenter.by ў фармаце электроннага каталога.

Агляд афіцыйных падзей ад Яўгеніі ШЫЦЬКІ

у Саюзе пісьменнікаў Беларусі

Нам ёсць што берагчы і цаніць!

Чатыры члены Саюза пісьменнікаў Беларусі сталі дэпутатамі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь восьмага склікання. Мы звярнуліся да іх з просьбай падзяліцца сваімі ўражаннямі і меркаваннямі.

Ігар МАРЗАЛЮК:

— Сваёй масавай яўкай беларускі народ прадэманстраваў мудрасць і адданасць, пацвердзіў, што выбары адбыліся. Самае галоўнае цяпер — удасканальваць заканадаўства ў розных сферах на працягу пяці гадоў. Закон працуе, калі сапраўды чапляе людзей. Я ганаруся, што стаў членам канстытуцыйнай камісіі і маю дачыненне да гэтай вялікай справы, працаваў з сапраўднымі патрыётамі.

Для мяне як гуманітарыя вельмі важна памнажаць якасць палітычнай сістэмы і беларускага народаўладдзя без знявагі калектывага досведу нашых продкаў. Важна ўсебаковае ўмацаванне суверэнітэту ў культурнай сферы. Беларуская мова, культура, традыцыі — базавыя паняцці, без якіх наогул няма нацыі, а значыць, і дзяржавы. Варта з павагай ставіцца да нашых каранёў незалежна ад этнічных адрозненняў і партыйнай прыналежнасці, бо мы ўсе ў адным доме — гэта наша Беларусь. Яго трэба не разбураць, а наадварот — умацоўваць падмурак — спакой, мір і суверэнітэт. Наша краіна павінна быць утульнай, бяспечнай, эканамічна стабільнай.

Новы склад Палаты прадстаўнікоў павінен памнажаць усё лепшае ў Беларусі. Нас павінны чуць ад Балтыкі да Ціхага акіяна, бо мы прасоўваем тое, што і адрознівае нас ад іншых, — беларускі лад жыцця, ідэалогію беларускай дзяржаўнасці. 2024 год будзе знакавы. Споўніцца 200 гадоў нашай нацыянальнай ідэі, якая прагучала ўпершыню ў часопісе «Гоман»: чужыя рукі прэч ад Беларусі. Таксама споўніцца 30 гадоў інстытуту прэзідэнцкай улады. Гэтыя падзеі прымусяць нас яшчэ больш якасна працаваць на карысць краіны і нашага народа.

Вадзім ГІГІН:

— З улікам свайго агульнага працоўнага вопыту, у тым ліку работы ў Саюзе пісьменнікаў Беларусі, скажу так: стаўку новаму складу дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў восьмага склікання патрэбна рабіць на навуку, адукацыю і культуру. Зразумела, эканоміка і іншыя сферы жыцця важныя. Але я лічу, каб зрабіць грамадства менавіта паспяховым, мы павінны базіравацца на гэтых

Дыялог з будучымі аграрнікамі

У Выдавецкага дома «Звязда» і Саюза пісьменнікаў Беларусі склаліся добрыя адносіны з Мар'інагорскім аграрна-тэхнічным каледжам імя У. Е. Лабанка. Вось і нядаўня сустрэча з навучэнцамі гэтай установы засведчыла агульны зацікаўленні беларускім прыгожым пісьменствам.

Дыялог пра сучасную беларускую літаратуру вялі дырэктар — галоўны рэдактар Выдавецкага дома «Звязда», старшыня Саюза пісьменнікаў Беларусі Алесь Карлюкевіч, а таксама паэт Генрых Тарасевіч, чья кніга вершаў рытуецца да друку ў «Звяздзе». Першы пазнаёміў прысутных са сваімі кразнаўчымі кнігамі, якія маюць дачыненне да Пухавіччыны, Мар'інай Горкі, — «Родныя сляды», «Сцежкамі Ігуменшчыны», «Пухавіччына. Літаратурнае гняздо Беларусі», а Генрых Францавіч прачытаў уласныя вершы, выканаў пад гітару некалькі песень, музыка і словы якіх належаць самому творцу.

— У нашым каледжы шмат прыцягальнага з пункту гледжання літаратурна-мастацкай біяграфіі, — заўважыла выкладчык каледжа Алена Свірыдава. — І мы рады, што традыцый працягваюцца, што сучасныя пісьменнікі не абмянаюць нашу навучальную ўстанову.

Так, у Мар'інагорскім каледжы працувалі і вучыліся драматург Васіль Гарбачэвіч, літаратуразнаўца Якуб Усікаў, паэт-сатырык Захар Бірала, публіцыст і празаік Уладзімір Глушакоў. У апошнія некалькі гадоў у госці да будучых аграрыяў прыязджалі паэт і празаік Алесь Бадак, паэт Віктар Шніп, іншыя вядомыя ў нашай краіне літаратары.

Сяргей ШЫЧКО

асновах, прычым не толькі дзеячы і работнікі культуры, але і наша грамадства наогул.

Дадам, што ў аснове маёй праграмы да адзінага дня галасавання ляжалі як найлепшыя дасягненні праграмы «Белай Русі», якая была агучана летась на II з'ездзе партыі, так і наказы саміх выбаршчыкаў, з якімі я сустракаўся, каб пачуць, што хвалюе людзей сёння. Я ганаруся, што абраны ў Палату прадстаўнікоў!

Валянцін СЕМЯНЯКА:

— Паколькі я абраны ўжо другі раз і маю досвед, то асноўным прыярытэтам бачу ўдасканаленне заканадаўчай базы. Менавіта ад дэпутацкага корпуса залежыць, наколькі справядлівыя і якасныя змены будуць у законах у сувязі са змяненнямі ў Канстытуцыі. Таксама вельмі важная сама работа дэпутата ў сваёй акрузе. Безумоўна, важны кірунак — міжнародная дзейнасць, яна павінна рэалізоўвацца ў адпаведнасці з тымі задачамі, якія ставіць Кіраўнік дзяржавы.

Як прадстаўнік Саюза пісьменнікаў Беларусі асабіста я буду садзейнічаць распаўсюджванню беларускай мовы, папулярызаваць культурныя і гістарычныя каштоўнасці нашай нацыі. На жаль, Беларусь сёння — ледзь не адзіны астравок бяспекі, які не ўдзельнічае ў ваенных канфліктах. Каб не дапусціць бяды, патрэбна яшчэ больш умацоўваць мір, эканоміку і суверэнітэт нашай дзяржавы.

Уладзімір ГАЎРЫЛОВІЧ:

— Удзячны выбаршчыкам Цэнтральнага раёна горада над Сожам за падтрымку і разуменне маёй грамадзянскай пазіцыі. Шанаваць мінулае, разумець сённяшняе, клапаціцца аб будучыні — з такім лейтматывам перадвыбарнай праграмы ішоў на выбары, і гэта будзе галоўным у маёй дэпутацкай дзейнасці.

Цвёрда ведаю: рашэнне дзяржаўных задач немагчыма без вырашэння праблем, з якімі сутыкаюцца людзі. Але, бадай, галоўнае, чаго выбаршчыкі чакаюць, — абраныя народныя прадстаўнікі павінны прыкласці намаганні, каб у Беларусі былі захаваны грамадзянскі мір і нацыянальная згода, эфектыўна развівалася эканоміка і паліпшлася якасць жыцця людзей, захоўвалася гістарычная памяць, умацоўваліся спрадвечныя духоўна-маральныя традыцыі і каштоўнасці — тое, што цэментуе нацыю. Нам ёсць, што берагчы і захоўваць.

Падрыхтавала Ірына ПРЫМАК

Адзначаны марыйскія пісьменнікі

Падзякамі Саюза пісьменнікаў Беларусі адзначаны Юрый Салаўёў і Анатоль Ціміркаеў — добрыя сябры беларускай літаратуры ў Марый Эл, адным з найцікавейшых рэгіёнаў Расіі.

Юрый Салаўёў выступае на працягу апошніх гадоў арганізатарам многіх публікацый беларускіх аўтараў у Іашкар-Але. Дзякуючы яго намаганням пераклады беларускай паэзіі і прозы рэгулярна з'яўляюцца ў літаратурна-мастацкім часопісе «Ончыко» («Наперад») і грамадска-палітычнай газеце «Марый Эл». Анатоль Ціміркаеў — паэт і перакладчык, якога добра ведаюць чытачы і Марый Эл, і ўвогуле Расійскай Федэрацыі. Падзеяй стала пераўвасабленне А. Ціміркаевым на марыйскую мову паэмы Янкі Купалы «Курган».

— У нашых планах выданне на марыйскай мове калектывных зборнікаў, якія прадставяць беларускую паэзію і прозу, беларускую дзіцячую літаратуру марыйскаму чытачу, — дзеліцца планами Юрый Салаўёў. — Апошнім часам склаўся сапраўдны атрад цікаўных да беларускага слова марыйскіх перакладчыкаў: Ігар Папоў, Генадзь Аяра, Анатоль Ціміркаеў, Святлана Грыгор'ева-Саго. Гэта і спрыяе развіццю, пашырэнню ўвагі да беларускай літаратуры ў нашай рэспубліцы.

Мікола БЕРЛЕЖ

стасункі

На «паліцах інтэлектуальнай кнігі»

Значная падзея адбылася ў сталіцы яшчэ да афіцыйнага адкрыцця XXXI Мінскай міжнароднай кніжнай выставы-кірмашу. Яе ўдзельнікі — рэктар Санкт-Пецярбургскага гуманітарнага ўніверсітэта прафасулаў Анаіксандр Запясодкі і іранскі вучоны, дыпламат Саіа Мехдзі — перадалі свае кнігі («Культуралагічнае асэнсаванне актуальных праблем сучаснасці» і «Размовы пра будучыню, якой пакуль няма») рэктару Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Андрэю Каралю, такім чынам папоўніўшы не толькі бібліятэку галоўнага ВНУ Беларусі, але і так званыя «паліцыі інтэлектуальных кніг».

Прэзентацыю адкрыў намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Ігар Бузоўскі. Паводле яго слоў, менавіта Аляксандру Запясцоўскаму мы абавязаны наогул з'яўленнем моды на «паліцыі інтэлектуальных кніг».

— На такой літаратуры і спецыялізуецца Санкт-Пецярбургскі гуманітарны ўніверсітэт прафсаюзаў — акумулятар ведаў, які выпускае шмат інтэлектуальных выданняў. Акрамя таго, там штогод праводзіцца такі найбуйнейшы міжнародны навуковы форум, які Ліхачоўскія чытанні. Адкуль мы і запазычылі гэтую задуму наконт «паліц інтэлектуальных кніг», — тлумачыць Ігар Бузоўскі. — У нашых кніжных магазінах ёсць спецыфікацыя па аўтарах ці жанрах, а вось такога паняцця, як інтэлектуальныя кнігі, у нас раней не было. Але ўжо каторы год у рамках кніжнай выстаўкі мы прэзентуем чарговыя навінкі такога роду. Хочацца, каб сёння акцэнт быў зроблены менавіта на інтэлектуальныя выданні для сучаснай аўдыторыі.

Як культуролаг Аляксандр Заяцкоўкі не мог не падзяліцца думкамі наконт падзей, якія адбываюцца сёння ў свеце. Ён выказаў асаблівую заклапочанасць тым, што многія агульнапрынятыя каштоўнасці цяпер аб'ясцэнены на Захадзе, дзе наогул страчаны фундаментальныя культурныя складнікі развіцця дзяржаў. Паўнавартасна сёння, на яго думку, развіваецца менавіта наша культура, якая базіруецца на праваслаўі. Ён выказаў надзею, што заходняя Еўропа ў будучыні ўсё ж пераадолее цяжкасці, якія перажывае цяпер.

— Для мяне вельмі важна, што мой візіт у Мінск я пачаў з наведвання славуэтага ўніверсітэта Беларусі, але гэта яшчэ і выдучы ўніверсітэт Еўропы з багатымі традыцыямі, якія ён пастаянна развівае, — падкрэсліў Аляксандр Сяргеевіч. — Я ўдзячны за запрашэнне выступіць тут з лекцыяй. Спадзяюся, што гэта будзе карысна і для мяне.

Фота Кастуся Дробава.

Слова має Ігар Бузоўскі.

Ён прывітаў свайго сябра Санаі Мехдзі, назваўшы яго адным з найярчэйшых прадстаўнікоў сусветнага дыпламатычнага корпуса, а таксама выдатным вучоным.

Іранскі госць здзівіў прысутных тым, што пачаў сваё выступленне... на беларускай мове.

— Я даўно не быў у Мінску, таму для мяне гэта добрая магчымасць больш даведацца пра вашу краіну і мець зносіны са знакамітымі вучонымі і беларусамі наогул, — прызнаўся Санаі Мехдзі. — Кніжная выстаўка — гэта ў першую чаргу дыялог культур, бо мы ўсе — Расія, Іран, Беларусь — партнёры. У нас агульныя падыходы, агульнае разуменне сітуацыі ў свеце, таму менавіта тут адбываецца дыялог цывілізацый. Гэта тое, што сёння неабходна: наш свет знаходзіцца не ў самай добрай сітуацыі, нам патрэбна яшчэ больш працаваць і яшчэ больш наладжваць дыялог паміж краінамі.

Варта нагадаць, што сёлета Іран — цэнтральны экспанент Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу. І ўдзел фігуры такога маштабу, як Санаі Мехдзі, таксама надае гэтай падзеі высокі статус.

— На выстаўцы наша краіна прадстаўляе самую розную літаратуру. Наведвальнікі змогуць яшчэ бліжэй пазнаёміцца ў Мінску з Іранам — нашай старажытнай цывілізацыяй, — падзяліўся вучоны. — Адметнасць нашай краіны ў тым, што яна знаходзіцца на Блізкім Усходзе, але мы ўжо рэдка гаворым так — цяпер больш прынята казаць Заходняя Азія. Нас яднае з Беларуссю вельмі шмат.

Ірына ПРЫМАК

Установа адукацыі «Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі» аб'яўляе конкурс на замяшчэнне пасада прафесарска-выкладчыцкага складу (у тым ліку прафесара, дацэнта і загадчыка кафедры да 5 гадоў) з далейшым заключэннем кантракта ў выпадку выбару на тэрмін, вызначаны Наймальнікам, па наступных пасадах:

№ п/п	Структурнае падраздзяленне	Пасада
1	кафедра аркестравага дырыжыравання і інструментаўкі	— дацэнт (1,0 шт. адз.)
2	кафедра сацыяльна-гуманітарных дысцыплін	— загадчык кафедры (1,0 шт. адз.); — дацэнт (1,0 шт. адз.)
3	кафедра баяна і акардэона	— дацэнт (1,0 шт. адз.)
4	кафедра драўляных духавых інструментаў	— прафесар (1,0 шт. адз.)
5	кафедра харавога дырыжыравання	— дацэнт (1,0 шт. адз.)
6	кафедра кампазіцыі	— прафесар (1,0 шт. адз.)
7	кафедра фартэпіяна	— загадчык кафедры (1,0 шт. адз.)
8	кафедра тэорыі музыкі	— дацэнт (1,0 шт. адз.)
9	кафедра спеваў	— дацэнт (1,0 шт. адз.)
10	кафедра медных духавых і ўдарных інструментаў	— загадчык кафедры (1,0 шт. адз.) — старшы выкладчык (2,0 шт. адз.)
11	падрыхтоўчае аддзяленне	— старшы выкладчык (1,0 шт. адз.)

Час падачы заяў у конкурсную камісію — да 15 красавіка 2024 г.

Час правядзення конкурсу — 23 мая 2024 г.

Месца правядзення конкурсу — установа адукацыі
«Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі», г. Мінск,
вуліца Інтэрнацыянальная, 30.

Для пасады загадчыка кафедры — у выпадку абрання па конкурсе конкурснай камісіяй, асоба прызначаецца

на пададу загадчыка кафедры пасля абрання таксама і саветам установы адукацыі «Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі».

Документы, необходимые для ўдзелу ў конкурсе асобам, якія працуюць ва ўстанове адукацыі «Беларуская дзяржаўная акадэмія музыкі»:
заява;

справаздача, якая ўключае навуковую, педагагічную, выхавальную, метадычную і творчую дзейнасць, спіс навуковых работ і прафесійных дасягненняў за папярэдні перыяд працы ў акадэміі, але не больш за 5 гадоў.

Іншим асобам:
заява;
асабісты лісток па ўліку кадраў;
аўтабіяграфія;
копіі дакументаў аб адукацыі, вучонай ступені, вучо-
ным званні;
спіс навуковых работ, вынаходак, патэнтаў.

Кваліфікаційний патрабаванні для абрання на пасады:
старшы выкладчык: вышэйшая адукацыя і наяўнасць
ступені магістра (вышэйшая адукацыя і наяўнасць навуко-
вай кваліфікацыі «даследчык», вышэйшая адукацыя і на-

яўнасьць вучонай ступені), стаж працы на пасадах педагогічных, навуковых работнікаў не менш за 3 гады альбо вышэйшая адукацыя і стаж працы на пасадах служачых, якія адносяцца да катэгорыі «кіраўнікі» або «спецыялісты»,

праця яких адаптує кірунку адукацыі, не менш за 5 гадоў;
дацэнт: вышэйшая адукацыя, навуковая ступень доктара або кандыдата навук, наяўнасць навуковых прац або вынаходак, патэнтаў, стаж працы на пасадах педа-

гагічных, навуковых работнікаў, пасадах кіраўнікоў або спецыялістаў, праца якіх адпавядае кірунку адукацыі кафедры, не менш за 5 гадоў;
прафесар: вышэйшая адукацыя, навуковая ступень

доктора або кандыдата наук, наяўнасць навуковых прац або вынаходак, патэнтаў, стаж працы на пасадах педагагічных, навуковых работнікаў, пасадах кіраўнікоў або спецыялістаў, праца якіх адпавядае кірунку адука-

цай кафедр, не менш за 7 гадоў;
загадчык кафедры: вышэйшая адукацыя, наяўнасць вучонай ступені доктара або кандыдата навук, навуковых прац або вынаходак, патэнтаў, стаж працы на пасадах

педагогічних, наукових робітників, посадах кіраючих або спеціалістів, праці яких адпавядае кірунку адукацыі кафедры, не менш за 7 гадоў.

Фестываль беларускага кіно праходзіць у Краснадары ў кінатэатры «Кубанькіна», інфармуе «ИТАР-ТАСС». 12 сакавіка ў рамках цырымоніі адкрыцця адбыўся паказ дакументальнага фільма «Краіна выратаванага велікана» аб беларускім зубры. 13 сакавіка гледачам прадставілі драму «Вайна. Застацца чалавекам» і дакументальны фільм «Крылы». 14 сакавіка дэманстравалася карціна «УНОВІС». Пра беларускія вясковыя этнічныя ансамблі апаўдае дакументальная карціна «Страла», якую паказваюць сёння. Завершаць кінафестываль з'яўтаюцца фільмамі «На іншым беразе» і «Агульная Перамога». Паказы суправаджаюць тэматычная выстаўка і творчая праграма. Мерапрыемства арганізавана пры падтрымцы міністэрстваў культуры Беларусі і Краснадарскага краю, прадстаўніцтва МЗС РФ у Краснадары і таварыства беларускай культуры «Белы бусел».

Нацыянальны мастацкі музей Беларусі прадставіў выстаўку «Вясна, напоўненая святлом» у Дзелавым і культурным комплексе Пасольства Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі. У экспазіцыю ўвайшло 26 твораў жывапісу: партрэты, пейзажы, нацюрморты. «Тут прадстаўлены работы не з нашай калекцыі, але Нацыянальны мастацкі музей выступіў куратарам гэтай экспазіцыі, — цытуе БелТА генеральнага дырэктара НММ Ганну Конанаву. — Дэманструюцца карціны найбольш вядомых сучасных беларускіх мастакоў. Ёсць работы нядаўніх выпускнікоў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і цяперашніх студэнтаў. Мы сочым, каб творы маладога пакалення мастакоў былі прадстаўлены на такіх знакавых пляцоўках».

Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр плануе паставіць камедыю «Зора» ў супрацоўніцтве з французскім кампазітарам Аланам Сімонам, паведаміў галоўны дырэктар тэатра Юрый Галяс на прэс-канферэнцыі. «Падчас перагавораў мы прыйшлі да таго, што ў канцы года зробім вялікі цікавы праект — “Зора”, у якім Алан Сімон выступіць і як кампазітар, і як аўтар лібрэта, і як рэжысёр, — расказаў Юрый Галяс. — Гэта будзе яркая музычная камедыя, спектакль, на які людзі прыйдуць адпачыць і абстрагавацца ад мітусні. Як у нас часта бывае — спектакль-свята». Між тым французскі аўтар адзначыў, што музыка будзе разнастайная: сімфанічныя ўверчоры, інструментальныя кампазіцыі, іспанна-мексіканскія тэмы, баллады.

Трыумфатарам сёлетняга «Оскара» стаў фільм «Опенгеймер» Крыстафера Нолана. Карціну назвалі найлепшым фільмам года, уручылі статуэткі за рэжысуру, мужчынскую ролю (Кіліян Мёрфі), акцёру другога плана (Роберт Даўні малодшы), аператарскую работу, мантаж і саўндтрэк. За найлепшую жаночую ролю прыз атрымала Эма Стюін (стужка «Бедныя-няшчасныя» Ёргаса Ланціма-са). Сцэнарныя ўзнагароды адышлі «Анатоміі падзення» (Жусцін Трыер, Артур Арары) і «Амерыканскаму чытву» (Корд Джэферсан). Найлепшым міжнародным фільмам стала карціна «Зона інтарэсаў» (Вялікабрытанія, рэжысёр Джонатан Глэйзер), найлепшым анімацыйным — «Хлопчык і птушка» (стваральнік Хаяа Міядзакі).

Лаўрэаты «Оскара» Аль Пачына і Джэсіка Чэстэйн сыграюць у новай адаптацыі трагедыі Уільяма Шэкспіра «Кароль Лір». Карціна будзе называцца «Лір Рэкс». Рэжысёрам выступіць Бернард Роўз, найбольш вядомы па фільме «Кэндзі-мэн». Аль Пачына дастанецца роля Ліра, Джэсіка Чэстэйн увасобіць яго дачку Ганерылью. Раней акцёры працавалі разам у праекце «Саламея», удакладняе *Deadline*.

Здымкі драмы «Пакой па суседстве» — першага Англагоўнага поўнаметражнага праекта Педра Альмадовара — пачаліся ў Іспаніі. Як адзначаецца на партале *film.ru*, галоўныя ролі ў стужцы выкануюць уладальніцы «Оскара» Джуліяна Мур і Цільда Суінтан. Сюжэт расказа пра некалькіх жанчын, якія перажываюць асабістыя крызісы. Педра Альмадовар раней здымаў на англійскай мове кароткаметражкі «Чалавечы голас» і «Дзіўны лад жыцця».

Днямі выйшаў апошні раман Габрыэля Гарсія Маркеса (1927—2014) «Убачымся ў жніўні». Лаўрэат Нобелеўскай прэміі і аўтар бестселераў «Сто гадоў адзіноцтва», «Восень патрыярха» і «Палкоўніку нішто не піша» апошнія гады жыцця не мог поўнаццо прысвяціць сябе рабоце над творам з-за праблем са здароўем. Кнігу пісьменнік палічыў недастаткова дасканалай і адмовіўся прадстаўляць яе на суд чытача, але сыны пісьменніка Радрыга Гарсія і Гансала Гарсія Барча вырашылі апублікаваць раман. За пераклад на рускую мову адказвала кандыдат філалагічных навук, старшы выкладчык кафедры раманскай філалогіі філалагічнага факультэта СПбДУ Дар'я Сініцына, якая перакладала і іншыя раманы Габрыэля Гарсія Маркеса. Выдала новую кнігу рэдакцыя «Neoclassic» расійскага выдавецтва «АСТ».

Цікавінки ад Яўгеніі ШЫШЬКІ

Ігар БУЗОЎСКІ:

«Якасныя кнігі дапамагаюць працаваць розуму, сэрцу і душы»

З 14 да 17 сакавіка кнігалюбы збіраюцца на XXXI Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы. Гэта адна з самых значных падзей для выдаўцоў, пісьменнікаў і чытачоў — усіх, хто шануе папярковую кнігу сёння, нягледзячы на вялікую папулярнасць інтэрнэту і гаджэтаў. Напярэдадні выстаўкі намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Ігар Бузоўскі даў інтэрв'ю нашаму выданню.

— Ігар Іванавіч, сёлета ўдзельнікамі кніжнай выстаўкі ў Мінску стала каля 20 краін: Расія, Іран, Егіпет, Кітай... Наколькі цяжка ўсё гэта падрыхтаваць?

— Арганізацыя мерапрыемства такога ўзроўню заўжды складаная, бо закранае не толькі такую з'яву, як цікавасць да кнігі, але і тое, што сёння адбываецца ў свеце наогул. Гэта патрабуе ад нашага міністэрства пэўных высілкаў і ўпэўненасці ў сваёй справе, бо і геапалітычная абстаноўка ў свеце, і ковідныя працэсы, і эканамічная сітуацыя — усё закранула нашу краіну. Здавалася б, якое дачыненне да ўсяго гэтага мае кніга? Але ж для Беларусі гэтая выстаўка больш не камерцыйнае, а сацыяльнае мерапрыемства, якое ў сваёй аснове мае камунікацыю краін і людзей на разуменні таго, што кніга — гэта мудрасць, якая сёння кансалідуе наша грамадства. Мы пастараліся паказаць як мага больш кніг — цікавых, яркіх. Імкнуліся, каб гэтыя выданні былі не толькі для адпачынку ў вольны час (хаця такія кнігі патрэбны таксама), а прымушалі думаць, падштурхоўвалі да новых ведаў. У наведвальнікаў выстаўкі ёсць магчымасць пазнаёміцца з кнігамі, якія раскажваюць пра гісторыю і культуру не толькі Беларусі, але і іншых краін. Сёлета цэнтральны экспанент — Іран. Больш за 500 выданняў на рускай мове, мастацкай літаратуры, прысвечаных гісторыі, культуры, традыцыям гэтай краіны, прадстаўлены на яе стэндзе. Усе ахвотныя змогуць не толькі паглядзець, але і набыць іх. Мы зрабілі ўсё магчымае, каб паказаць найлепшыя ўзоры літаратуры як Беларусі, так і замежных выдавецтваў.

— За 30-гадовую гісторыю выстаўкі сфарміраваліся пэўныя традыцыі. Якія з іх можаце вылучыць?

— Калі казаць пра традыцыі, больш значныя для падзеі такога ўзроўню, то варта згадаць сімпозіум «Пісьменнік і час», які напярэдадні адбыўся ў Мінску. Гэта тое, што нас вылучае сярод іншых арганізатараў кніжных выставак. Мы даём магчымасць выказацца ўсім неабякавым да праблем літаратуры. Гэта не проста размова з удзелам пісьменнікаў, а дыялог на грамадска-палітычныя тэмы праз прызму кнігі... Таксама адна з душэўных традыцый — паэтычны аўтобус, якім наведвальнікі могуць даехаць ад метро да выстаўкі: падчас паездкі паэты, члены Саюза пісьменнікаў Беларусі, дэкламуюць свае вершы. Дзе вы яшчэ пабачыце такое ўзаемадзеянне творцаў і наведвальнікаў?

Добрая традыцыя таксама — пры пераразанні на адкрыццях выстаўкі выкарыстоўваць стужкі з беларускім арнамантам, кавалачкі якой высокія госці ў далейшым сімвалічна забіраюць з сабой як закладкі для новых кніг, якія яны набудуць падчас выстаўкі.

Яшчэ адна добрая традыцыя — штогод згадваць нашых юбіляраў: сёлета 125-годдзе з дня нараджэння Міхася Лынькова, 110-годдзе Аркадзя Куляшова, 95-годдзе Еўдакіі Лось, 100-годдзе Васіля Быкава і Алеся Савіцкага. Гэтыя даты адзначаны кніжнымі праектамі, якія рэалізаваны непасрэдна да выстаўкі.

— Якія асаблівасці мае сёлета выстаўка? Ці ёсць нейкія новаўвядзенні або сюрпрызы для наведвальнікаў?

— Лейтматывам стануць Год якасці і даты, якія мы адзначаем усёй краінай. Гэта 30-годдзе беларускай Канстытуцыі, 30-годдзе інстытута прэзідэнцтва Рэспублікі Беларусь і, канешне ж, 80-годдзе вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Гэтай падзеі будзе прысвечаны нацыянальны беларускі стэнд, дзе можна пры дапамозе QR-кода паглядзець і набыць кнігі ваеннай тэматыкі, выданні аб генацыдзе беларускага народа, як беларускіх выдаўцоў, так і замежных. Гэта больш за сотню праектаў. Сімвалічна, што цэнтральная пляцоўка ўяўляе сабой менавіта плошчу Перамогі, вакол якой — выявы беларускіх гарадоў у храналогіі даваеннага, ваеннага і пасляваеннага часу. Гэта частка велізарнага праекта

Фота БелТА.

«Бацькаўшчына», які развіваецца і сёлета прырастае анлайн-праектам «Беларусь непераможная», арганізаванага пры падтрымцы Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь і Нацыянальнага гістарычнага музея.

Запрашаю ўсіх прыйсці на выстаўку (уваход бясплатны ўсе дні) не толькі па добрую кнігу, але і каб далучыцца да шматлікіх акцый, мерапрыемстваў, у тым ліку акцыі БРСМ — напісаць ліст салдату часоў Вялікай Айчыннай вайны: гэта можна зрабіць штодня каля спецыяльна створанай экспазіцыі, прысвечанай аперацыі «Баграціён».

Падчас выстаўкі адбудзецца такая значная падзея, як падпісанне дамовы з кітайскім бокам, што дазволіць беларускай сталіцы ўвайсці ў серыю 100 гарадоў на Шаўковым шляху. Замежныя чытачы змогуць пазнаёміцца з інфармацыяй пра Мінск не толькі на рускай, але і на англійскай і кітайскай мовах. Варта нагадаць пра такі праект, як «Чытанка» (мабільны дадатак з аўдыякнігамі): да выстаўкі яна папоўнілася новымі творами нашых класікаў і сучаснікаў. Мы павінны развівацца і ў гэтым кірунку, які дыктуе час. Але сёлета чарговы раз усё роўна робім акцэнт на папулярнасці менавіта папярковага выдання. Нават не столькі на продажы і распаўсюджванні (такія магчымасці ў наведвальнікаў і ўдзельнікаў выстаўкі ёсць), колькі на папулярнасці чытання і стымуляванні цікавасці да добрай і карыснай кнігі. Мы павінны зацікавіць як мага больш людзей. Чакаецца, як і летась, каля 60 тысяч наведвальнікаў.

— Напярэдадні выстаўкі была агучана статыстыка. У мінулым годзе на 30 % павялічылася колькасць выданняў (агульны тыраж 20 мільёнаў). Выйшла ў свет больш за 9 тысяч кніг. Гэтаму спрыяла правядзенне і такога стартапа, як LitUp. Раскажыце, калі ласка, падрабязней пра конкурс.

— Многія кажуць, што не могуць знайсці свайго выдаўца. Але чацвёрты па ліку LitUp паказаў: калі сапраўды працуеш, вынік будзе. Гэта ўніверсальны шлях адразу ва ўсе вядучыя выдавецтвы. Сёлета было прапанавана больш за 200 праектаў, амаль кожны з іх можна разглядаць як патэнцыяльную кнігу. У LitUp такія ўмовы, што ўдзел маглі браць амаль усе ахвотныя, незалежна ад узросту і прафесіі. Гэта аднолькавыя магчымасці для таленавітых людзей. Нагадаю, што падчас выстаўкі будуць падведзены вынікі і Нацыянальнага конкурсу «Мастацтва кнігі», а таксама конкурсу «Першацвет». У іх розныя статусы, але галоўная мэта ўсіх нашых творчых спаборніцтваў адна — стымуляванне да стварэння добрай кнігі і як вынік — папулярнасць чытання.

— Цікава пачуць ваша меркаванне адносна таго, што такое якасная кніга сёння? Гэта адлюстравана ўнутранага свету аўтара, акно ў свет навакольнага? Кажуць, усе добрыя кнігі нават пра мінулае — аб будучыні...

— Кніга заўжды была носьбітам інфармацыі. Я з пэўнай доляй скепсісу стаўлюся да падзей, якія звязаны з працэсамі, што адбываліся ў сувязі з дзейнасцю Францыска Скарыны, калі кніга пайшла ў масы. З аднаго боку, яна стала больш даступнай для кожнага, а з іншага страціла сваю сакраментальнасць. Кнігі раней перадавалі з рук у рукі, перапісвалі. Гэта былі веды, якія дазвалялі рухаць, можа, нават саму цывілізацыю.

У далейшым гэтыя веды былі запушчаны ў шырокія масы, так, гэта дазволіла ўзняць узровень адукацыйнасці, што з'яўляецца каласальным плюсам, які ўсе разумеюць. Аднак наша задача сёння — не дазволіць кнізе стаць супрацьлегласцю першапачатковай, што можа адбыцца з-за масавага тыражыравання, пазбегнуць абясцэньвання тых ведаў, якія яна несла з веку ў век, яе ролі як носьбіта важнай інфармацыі. Перавага камерцыйнага складніка, з'яўленне так званай масавай літаратуры — гэта тое, што непакоіць сёння. Менавіта таму наша дзяржава і выдае кнігі, якія камусьці здаюцца і не такімі запатрабаванымі, але яны важныя для развіцця нашага грамадства, яны сапраўды актуальныя і вызначаюць асоблівую ролю ў гісторыі нашай краіны. Кожны разумны чалавек ведае, што геапалітычная прастора — гэта не дзяржава, дзяржава — калі ёсць пэўная місія, дух, нацыя, разуменне таго, што нас кансалідуе, яднае і вылучае сярод іншых народаў. Сёння мы павінны зразумець, хто мы беларусы такія і якім шляхам ідзём. Я пагаджуся з даволі вядомым выразам: той, хто чытае разумныя кнігі, кіруе тымі, хто глядзіць тэлевізар. Яшчэ прывяду цікавы факт на бытавым узроўні: бортправаднікі пры пералётах заўважылі тэндэнцыю — у бізнес-класе пасажыры звычайна чытаюць кнігі, а ў эканом — гуляюць на тэлефоне і глядзяць фільмы. Паколькі чалавек — істота сацыяльная, у яго ёсць патрэба быць прызнаным у сацыюме. Калі патрэба чытання ў грамадстве не сфарміравана, то і чытаць будучы значна менш. Праз выстаўку, шматлікія тэматычныя мерапрыемствы, у тым ліку такія знакавыя для нашай краіны, як Дзень беларускага пісьменства, мы спрабуем зноў папулярызаваць чытанне. Але варта чытаць не ўсё, што трапляе ў рукі, а менавіта якасныя кнігі, якія дапамагаюць працаваць розуму, вашаму інтэлекту, душы і сэрцу.

На жаль, не ва ўсіх ёсць разуменне таго, што трэба даносіць да чытача сёння. Ёсць цэлы масіў шэрых і нават разбуральных па змесце кніг, якія накрываюць сусветны, і ў тым ліку наш, літаратурны рынак.

— Якія парады можаце даць наведвальнікам выстаўкі і нашым чытачам, каб яны набылі менавіта добрыя кнігі? Як выбіраеце літаратуру для сябе?

— Каб кніга прадавалася, вядома, яна павінна прывабліваць вокладкай, мабыць, «золатам» альбо іншай яскравасцю ў афармленні ці неяк зачэпіць назвай, якая можа заінтрыгаваць. Але як выбраць добрую кнігу? Галоўнае — вызначыцца з матывацыяй: для чаго яна вам патрэбна — даведацца пра нешта новае, добра правесці час, займацца самаразвіццём альбо іншае? Скажу са свайго пункту гледжання, як чалавек, які курыруе літаратурную галіну і наогул чытае для сябе: я не шукаю твор па вокладцы і якасці паперы, колькасці старонак. Для мяне самае важнае — напаўненне кнігі. Яно наогул для кожнага сваё. Магу параіць наведвальнікам выстаўкі ў першую чаргу ісці да стэнда таго выдавецтва, кнігі якога адпавядаюць іх поглядам і зацікаўленасцям. Выбар будзе вялікі: духоўна-асветніцкая, навуковая, мастацкая, дзіцячая літаратура і г. д. Мы далі магчымасць паказаць свае найлепшыя кнігі ўсім вядучым выдавецтвам, не толькі дзяржаўным, як беларускім, так і замежным. Цяпер — толькі жаданне самога чытача набыць тую ці іншую літаратуру ў залежнасці ад сваёй цікавасці да пэўных персон ці падзей.

— Напрыканцы нашай размовы назаўважце, калі ласка, кнігі, якія сёння ёсць на вашым стале.

— На маім рабочым стале сёння: «Прысмак каларовых рэвалюцый» — кніга, якая перавыдаецца ўжо каторы раз, «Рэванш гісторыі» Аляксандра Панарына, філасофскі аналіз «Беларусь ва ўмовах глабальнай сацыядынамікі», «Дзікае паляванне караля Стаха» Уладзіміра Караткевіча, «Цяжкія дарогі жыцця. Тры вожныя дні» Мікалая Чаргінца, «Блакнот агітатара» Андрэя Мукавозчыка, «Улада камунікацыі» Мануэля Кастэльса.

Зразумела, калісьці я чытаў самую разнастайную літаратуру, у тым ліку творы нашых класікаў. Але сёння мяне больш цікавяць кнігі, якія дапамагаюць у працы, у навуковай дзейнасці, кнігі аб грамадстве.

На мой погляд, наша агульная справа — працаваць з сучаснікамі, нашымі суайчыннікамі над тым, каб кніга была запатрабаваная. І каб такія кнігі ў нас былі. Гэта неад'емная частка развіцця нашага грамадства. Запрашаю ўсіх на XXXI Мінскую міжнародную кніжную выстаўку-кірмаш!

Гутарыла Ірына ПРЫМАК

Маладыя кветкі літаратуры

Ва ўсіх першыя вясновыя дні асацыіруюцца з цёплым солейкам і яркімі кветкамі, а ў маладых літаратараў гэтая пара звязана з важнай падзеяй — выхадам новага зборніка прозы і паэзіі «Першацвет».

У 2016 годзе Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь, РВУ «Выдавецкі дом «Звязда» і выдавецтвам «Мастацкая літаратура» ўпершыню быў аб’яўлены Міжнародны літаратурны конкурс «Першацвет» на найлепшы твор сярод маладых аўтараў. З таго часу свет пабачылі ўжо 6 альманахаў, а пераможцамі сталі шэсцьдзсят прэзідэнтаў і шэсцьдзсят паэтаў. Конкурс дае магчымасць праявіць сябе маладым аўтарам, для якіх творчы дэбют адбыўся зусім нядаўна, і паспрыяць развіццю сучаснай беларускай літаратуры і яе папулярнасці. Пасля публікацыі ў альманаху шмат пісьменнікаў выдалі свае кнігі ці працягнулі ўдзельнічаць у розных літаратурных конкурсах.

У гэтым годзе былі падзведзены вынікі VII Міжнароднага конкурсу на найлепшы твор сярод маладых аўтараў. Пераможцамі сталі паэты Яўген Бодрыкаў, Валерыя Галаўко, Дар’я Грыбовіч, Аляксандра Жалызнова, Вікторыя Казловіч, Кацярына Мізерыя, Кацярына Стройлава, Максім Хацкевіч, Анастасія Швядко, Марыя Шкляр і прэзідэнт Ангеліна Ганчарова, Валерыя Гаўруковіч, Ганна Глінская, Ксенія Дзівенка, Ксенія Зарэцкая, Крысціна Лосева, Арына Пранікава, Даня Ратайчык, Мікола Сарока, Аніс Сокал. Усіх маладых аўтараў аб’ядноўвае літаратурны дэбют у дзяржаўных газетах і часопісах — «Літаратура і мастацтва», «Малодосць», «Полымя» і інш.

Тэматыка вершаў і апавяданняў сапраўды адпавядае вяснянню настрою. Маладыя творцы мараць пра каханне, патрэба ў якім узрастае з надыходам вясны, успамінаюць дзяцінства, дзе ўсё адчувалася ярчэй, разважаюць пра пошук сябе ў гэтым супярэчлівым свеце. Усцешыць чытача і разнастайнасць прадстаўленых жанраў. У альманаху змешчаны эсэ, фантастычныя апавяды, фэнтэзічныя творы, дакументальна-гістарычныя работы і шмат іншага. Тут можна знайсці іншы погляд на вядомыя казкі, напрыклад, твор Арыны Пранікавай «Ваўкі і зайцы», які напісаны па матывах «Чарвонай шапачкі», расказвае зусім іншую гісторыю знакамітай гераіні.

Адным з патрабаванняў да канкурсантаў з’яўляецца невялікі аб’ём твораў,

таму альманах чытаецца вельмі лёгка, але надоўга пакідае моцнае ўражанне ад глыбіні маленькіх гісторый.

Маладыя аўтары шмат пішуць пра каханне, але ў кожнага з іх розны погляд на гэтае пачуццё. Хтосьці з надзеяй глядзіць у будучыню, дзе яго чакае светлае каханне назаўжды, хтосьці з распаччу ўспамінае былое. Аляксандра Жалызнова ў сваім вершы «Не згубі» вядзе размову з каханкам, якому давярае сваё сэрца і душу. Твор адначасова паказвае юнацкую сарамлівасць у выказванні сваіх пачуццяў і смеласць, якая прасочваецца ў важных словах:

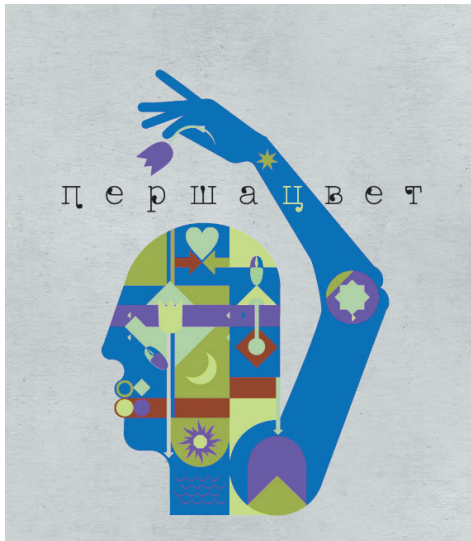
*Маё сэрца на тваёй ляжыцы далоні
І пачуцці тоіць у глыбіні.
Ты дазволь ім вырвацца на волю.
Не хавай, не падмані і не згубі.*

А вось Крысціна Лосева ў сваім апавяданні «Лілея» расказвае іншую гісторыю кахання, пабудаваную на болі, стратах, расчараваннях і адзіноце. Галоўныя героі Каміла і Олівер раней моцна кахалі адно аднаго, але вырашылі, што ім трэба расставіцца. Каміла выйшла замуж за іншага мужчыну, ахвяравала сваім сэрцам і будучыняй. Але праз пяць гадоў лёс зноў звёў былых закаханых, цяпер у іх больш вопыту і больш ран на сэрцы. Магчыма, цяпер яны не будуць уцякаць ад сваіх пачуццяў. Твор прымушае задумацца аб такіх важных пытаннях: «Няўжо сапраўды існуюць нейкія ніткі, якія злучаюць двух людзей? Да чаго гэтыя сустрэчы?»

Пра сумную гісторыю кахання, пра балючую спробу піша ў сваім вершы «Паміж намі — дажджы» Вікторыя Казловіч:

*Паміж намі — дажджы,
Сэрцы нашы трапечаць, як птах.
Ты і я — не змаглі.
Адплываем на моры дажджоў
на сваіх караблях.*

Адным з самых цікавых апавяданняў, на мой погляд, з’яўляецца твор Ксеніі Зарэцкай «Мяне там чакаюць». Гэта фантастычная гісторыя, якая адбылася ў свеце, дзе людзі паступова ў розных сферах жыцця замяняліся робатамі. Камусьці гэта падабалася, камусьці — не. Галоўная гераіня Туве яшчэ падлеткам уступіла ў арганізацыю па барацьбе з робатамі. Яна выконвала розныя заданні і была важным разведчыкам. Нянавісць Туве да механічных «людзей» была вельмі моцнай, але адна сітуацыя змяніла ўсё. На чарговым заданні яна сустрэлася з робатам Майкам, які цалкам перавярнуў яе жыццё. Трагічная гісторыя пра

каханне, барацьбу ідэалаў і цяжкія выпрабаванні. Аўтар выкарыстала цікавы і папулярны троп у фантастычнай літаратуры, які многія памятаюць з фільма «Тэрмінатар», — паступовае сяброўства з супрацьлеглым (робатамі), пошук праўды і сапраўдных ворагаў. Вельмі кранае думка, якая пранізвае ўсё апавяданне, што такія ідэальныя, без памылак і дэфектаў, роботы мараць хоць трохі стаць падобнымі на неідэальных, супярэчлівых людзей. Спачатку галоўная гераіня грэбліва ставіцца да робатаў і лічыць іх усіх аднолькавымі, якія не маюць нічога свайго, а выкарыстоўваюць толькі чалавечыя вынаходніцтвы. Яна задае робату пытанне пра яго пачуцці: ці сапраўдныя яны і як ён разумее, што яны яго. На што робат адказаў наступным чынам: «А вы можаце сказаць, што адчуваеце кожную эмоцыю, таму што яна сапраўды ваша? Не закладзеная норма грамадства, бацькамі, асяроддзем, але менавіта ваша?»

Шмат твораў прысвечаны дзяцінству і ўспамінам пра мінулае. Анастасія Швядко ў сваім вершы, які так і называецца — «Дзяцінства», глядзіць на сябе маленькую праз забытыя цацкі, старыя фотаздымкі, добрыя казкі.

*Дзяцінства пасміхаецца
З пацёртых фотаздымкаў.
Яно гучыць, спяваецца
На дзедавых пласцінках.*

Твор напоўнены цёплымі ўспамінамі, пахамі, гукамі. Пяшчотны, складзены з ласкаваці матуліных рук і добрых слоў, ён вяртае ў мінулае, дзе ўсё добра, спакойна і радасна.

Гісторыя Валерыі Гаўруковіч «На крылах бусла» расказвае пра маленькую

дзяўчынку Алю, якая страціла матулю і засталася жыць з дзедам у вёсцы. Яна чакае тату, каб ён прыехаў і забраў яе ў далёкія мясціны, але тата ўсё не едзе... За гэты час Аля палюбіла вёску, якую раней лічыла нуднай і шэрай. Аднак цяжкія выпрабаванні пакінулі глыбокі след у душы маленькай дзяўчынкі з-за чаго Аля паспрабавала схавацца ў творчасці. Гісторыя дзяўчынкі прымае шчырасцю, дабынёй і чыстым дзіцячым сумам.

Таксама тэму дзяцінства раскрывае ў сваім эсэ «Складнікі мяне» Ксенія Дзівенка. Твор падзелены на тры часткі: «Маці», «Сяброўства», «Вясёлка». У першай аўтар расказвае пра паход з матуляй у царкву, які запомніўся маленькай дзяўчынцы халоднай раніцай, утульным дворыкам перад прыходам. У «Сяброўстве» Ксенія Дзівенка разважае, чаму ў дзяцінстве было так лёгка знайсці сябра і чаму ў сталым узросце так цяжка захаваць ранейшыя адносіны. Амаль у кожнага ёсць сябар дзяцінства, з кім калісьці былі неразлучныя, а цяпер нават не вітаецца пры сустрэчы. У трэцяй частцы аўтар праз вобраз яркай прыроднай з’явы паказвае дзіцячую непасрэднасць, цікавасць да жыцця і здольнасць любіць увесь свет і захапляцца звычайным. На жаль, гэтая здольнасць з узростам страчваецца. Ксенія Дзівенка разважае, як важна вяртацца думкамі ў дзяцінства, прайсціся па знаёмым сцежках і зноў сустрэцца з самім сабой. «І выйсці з гэтага свету, дзе ты ўсё яшчэ маленькі і бесклапотны, нельга ў дрэнным настроі. Сутыкацца з сабой з мінулага — тое ж самае, што сутыкацца з незнаёмым дзіцем. На яго не накрывыш, яго не ўдарыш і не асудзіш. Таму ўспаміны толькі грэюць душу. Наш мозг ніколі не адважыцца сцерці самыя яркія моманты дзяцінства. Яны нам неабходныя, як вясёлка пасля дажджу».

Яшчэ адной важнай тэмай, раскрытай у альманаху, з’яўляецца пошук сябе, сэнсу жыцця, законаў, па якіх існуе сусвет. Марыя Шкляр у вершы «Я дагэтуль не ведаю, хто я такая» паказвае важную праблему моладзі, з якой сутыкаецца амаль кожны: як знайсці сябе і сваё прызначэнне ў жыцці. У зменлівым свеце цяжка паспець за тэндэнцыямі, таму маладыя людзі часта хапаюцца за што адрозна, але.. У нашай рэальнасці, дзе ўсе апантаны поспехам, хуткімі дасягненнямі і славай, людзі забываюць, што малодосць — гэта пазнаваць свет, кахаць, вырашаць свае экзістэнцыйныя пытанні і проста расці, каб стаць годным чалавекам у сталасці.

Лізавета КРУПЯНЬКОВА

Выпраўляць свае памылкі

На Міжнароднай кніжнай выстаўцы выдавецтва «Чатыры чвэрці» прадстаўляе апроч іншага новы твор Максіма Замшава, пісьменніка, літаратурнага крытыка, перакладчыка з румынскай, сербскай і беларускай моў, старшыні Праўлення Маскоўскай гарадской арганізацыі Саюза пісьменнікаў Расіі, члена Саюза журналістаў Расіі і галоўнага рэдактара «Літаратурной газеты».

Як вам такое выказванне: «Пасля смерці тыранаў пацярпелыя ад іх знаходзяць тыранічную бязлітаснасць да вінаватых у сваіх бедах»? Альбо гэта: «Усе яны безабаронныя перад гэтым часам, у якім жывуць тыя, хто даносіць, і тыя, хто на падста-

ве гэтых даносаў калечыць людзям жыцці, а то і проста жыццё ў іх адбірае»? Гэтыя радкі з новага рамана Максіма Замшава

«Канцэртмайстар». Раман аб жыцці сям’і Нарштэйнаў-Храпавіцкіх, простым і складаным адначасова, як у мільёнаў іншых людзей. Жыццё ў Савецкай Расіі навучыла знакамітага кампазітара Льва Сямёнавіча Нарштэйна, знаёмага з Ціханам Хрэннікавым, Дзмітрыем Шостакавічам, Святаславам Рыхтэрам, Генрыхам Нейгаўзам і шматлікімі іншымі вядомымі музыкантамі, не загадваць надта далёка. Нарштэйн не жадаў расчароўваць родных на конт пазбаўлення ад тых, хто катаваў краіну. «Ён ужо не раз назіраў, як тыя, хто пазбаўляўся, хутка ператвараліся ў тых, ад каго пазбавіліся. І ніхто ні ў чым ніколі не каўся. Толькі шукаліся і знаходзіліся вінаватыя».

У рамане пераплятаюцца два перыяды: канец сталінскай

эпохі і пачатак гарбачоўскай перабудовы. У першым таленавітага кампазітара Лапшына чакалі наведванні цікавых кватэр, дзе ўлюбляліся і спрачаліся прыгожыя людзі, але ж хутка ў іх пачыналіся непрыемнасці. А потым Лапшына абгаварылі: быццам ён данёс на сяброў і, як вынік, тыя атрымалі па дзесяць гадоў зняволення. Неглядзечы на тое, што данос быў непраўдзвы, Лапшын фактычна стаў ізгоем. Яго жыццё ператварылася ў сапраўднае пекла. Лапшын спрабаваў давесці сваю невінаватасць, але ніхто не верыў. У Маскве яго будучыня здавалася туманнай, але ж проста сядзець і чакаць прапаноў герой не мог. Ён ратаваўся стварэннем музыкі, таленавітай, яркай, і быццам узвысіўся над тымі, хто перавярнуў яго жыццё.

Як жылі даносчыкі? Сумленне не мучыла... Як і тых, каму даносілі. Складаны час. А калі ён быў простым? Ды як зведаць, кім сам станеш у экстрэмальных абставінах — героем ці баязліўцам... У рамане хтосьці не ўстане дараваць роднаму чалавеку пастаўлены подпіс за выгнанне Сахарава і Салжаніцына, затое сабе крывадушна даруе здраду. Максім Замшаў піша: «Калі б ва ўсёй краіны хопіла волі сказаць самой сабе: мы ўсе былі падмануты, мы ўсе былі пад чорнай уладай, пад уладай князя цемры, мы ўсе разам будзем выпраўляць свае памылкі, усе разам ацалімся. Усім трэба ісці далей, каб пазбавіцца ад кашмараў мінулага і будаваць нешта іншае, дзе ніхто не паддасца чорнай спакусе нянавісці».

Ксенія БАХАРАВА

Напамін пра класікаў і роздум аб «новым рэалізме»

Другі нумар часопіса адкрываюць радкі лірычных твораў Уладзіміра Мазго ў перакладзе на рускую мову паэта Анатоля Аўруціна «И снова рождается день». Лейтматывам цыкла гучыць памяць, якая рэалізоўваецца на ўзроўні песні, музыкі, кірмашу, прыродных замалёвак (праталіна, белая бяроза), пахаў вясны. Ніткі памяці звязваюць сэрца лірычнага героя з родным краем.

*Покуда озаряет солнце
Округу звонкую мою,
Пока оно моргает сонно,
Ему внимаю... И молю:
— Даруй нам, Господи, спасенье
От всех грехов, от новых бед!
Пусть будет вечно птичье пенье
И вечен утренний рассвет!*

У «белай кашулі» свежы, як вецер, упершыню ўрываецца на старонкі часопіса лірычны цыкл Аляксея Баранова. Безумоўны паэтычны дар аўтара праяўляецца ў гармоніі формы і зместу, віртуозным валоданні словам, калі за немудрагелістымі метафарами і параўнаннямі хаваецца глыбокі сэнс. Так, лірычны герой у белай кашулі смела ідзе па жыцці: ён прыгожы, паспяховы, гана-рыцца тым, што можа вырашыць любыя праблемы. Ён прыстойны чалавек, і чытач настройваецца на лёгкае разважанні. Але нечаканая канцоўка парушае прадказальнасць — герой дабывае да Бога:

*Сынок, где ты бегал? —
Он спросит любя. —
Запачкалась очень
Рубашка твоя...*

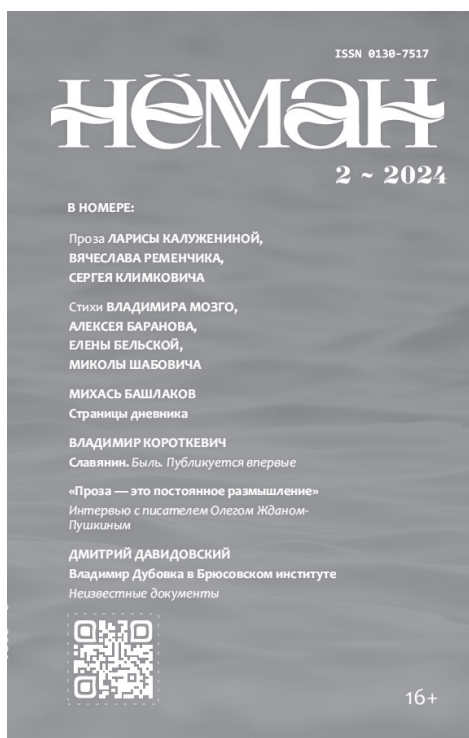
Аляксей Баранав умее быць сур'ёзным, узнімаючы тэмы адказнасці за слова («Я начинаю взвешивать слова»), справу («Есть такое слово надо») і, вясёлым, калі з гумарам разважае аб блізкасці Кітая кожнаму спабыўцу («китайская ваза, китайская кружка», «китайские гвозди держат планету»), пра «звольненую» за сапсаванае жыццё дыету («Жили-были, да без бед // Завтрак, ужин и обед»). Атрымаўся яркі дэбют, які запамінаецца адметным аўтарскім стылем.

Не менш удалым трэба прызнаць творчы дэбют паэтэсы Алены Бельскай з яе філасофскім цыклам «Уж сколько лет я рада февралю...». Ненавязліва аўтар прапануе чытачу задумацца аб межах паміж сапраўдным і фальшывым, каштоўным і бескарысным, вечна юным і састарэлым. Можна змірыцца з шэрасцю і нікчэмнасцю існавання, а можна жыць напоўніцу, дыхаць на поўныя грудзі, цалкам аддавацца любімай справе, каб напоўніць жыццё сэнсамі, адзначае лірычная гераіня.

*Мне нравится, что до сих пор живу...
Что хочется любви и красоты...
И то, что sny рисуя наяву,
Я не жалею новые холсты.*

У памяць пра вядомага беларускага паэта, перакладчыка і выкладчыка Міколу Шабовіча Аліна Легастаева прадстаўляе на старонках нумара яго праніклівую лірыку, якая кранула яе да глыбіні душы. Невыпадкова яна называе Мікалая Віктаравіча светлым рамантыкам нашага часу: у яго лірыцы адлюстраваны ідэальны ў сваёй складанасці свет душы лірычнага героя, які запалены пачуццём кахання, захапленнем сваёй музай, жаданнем ніколі не расставіцца з крыніцай высокіх эмоцый:

*Оставайся земной такой,
Как в саду молодая вишня.
Растревожь мой ночной покой,
И — «люблю» — прошепчи чуть слышно.*

Творчасць шматграннага паэта Міколы Шабовіча заслужана ўвайшла ў скарбніцу гісторыі беларускага пісьменства.

Напамінам пра класікаў беларускай літаратуры з'яўляецца рубрыка «Документы. Записки. Воспоминания». Так, Дзмітрый Давідоўскі знаёміць з дакументамі з фондаў Расійскага дзяржаўнага архіва літаратуры і мастацтва (Масква) — фонду Вышэйшага літаратурна-мастацкага інстытута імя В. Я. Брусава і фонду савецкага прэзідэнта Сцяпана Злобіна, датычнымі біяграфіі Уладзіміра Дубоўкі, а менавіта перыяду яго вучобы ў Вышэйшым літаратурна-мастацкім інстытуце імя В. Я. Брусава. Гісторыя знамяцітага інстытута, заснаванага ў 1921 годзе, якім кіраваў апантаным і нястомным Валерыя Брусаў. Прадстаўлены анкета беларускага паэта, атэстацыйная ведамасць, якія ўдакладняюць як біяграфічныя даныя класіка, так і ўзровень адукацыі, які атрымлівалі маладыя таленты ў першым інстытуце, дзе прафесійна рыхтаваліся паэты.

Улютаўскім нумары прадстаўлена і падборка лістоў перакладчыкаў, пісьменнікаў, рэдактараў і выдаўцоў да народнага пісьменніка Беларусі Івана Шамякіна, якія захоўваюцца ў асабістым архіве сям'і. У іх раскрываюцца грані пісьменніка як вернага сябра і памочніка калегам, грамадскага дзеяча.

З раней неапублікаванага ва Уладзіміра Караткевіча другі нумар «Нэмана» знаёміць з быллію «Славянін» (1960), дзе гучаць тэмы гістарычнай памяці і асабістай адказнасці за радзіму, якія асабліва востра стаяць у пераломныя культурна-гістарычныя моманты. Твор распаўсюдае пра хлопчыка, які стаў сведкам падзвігаў абаронцаў радзімы перыяду Вялікай Айчыннай вайны.

Адказнасць, служэнне, боль — такімі канцэптамі можна пазначыць «Старонкі дзённіка» беларускага паэта, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь, члена Саюза пісьменнікаў Беларусі Міхася Башлакова.

Па-першае, сам факт публікацыі дзённікавых запісаў сведчыць пра велізарную ступень даверу аўтара да сваіх чытачоў, па-другое, пра яго неабыхавасць, якая мяжуе з адчайным болям ад таго, «што здзяйсняецца дома». Урэшце, такая форма зносінаў з аўдыторыяй з дапамогай немастацкай формы мае даўнюю традыцыю, што ўказвае на творчую сталасць аўтара, назапашаны досвед,

які дазваляе падвесці яго думкі да філасофскіх разважанняў.

Дастаткова згадаць «Дзённікі» Л. Талстога, «Дзённік пісьменніка» Ф. Дастаеўскага, «Нататкі пісьменніка» П. Струва, «Нататнік» І. Буніна, дзе аўтары дэкларавалі сваё стаўленне да розных падзей, гісторыі і яе творцаў, пісьменніцкай дзейнасці, культурных мерапрыемстваў (знешняя канва) і прыадкрывалі заслонку таямніц уласнай творчасці і сваёй індывідуальнасці (унутраны змест). Апошнія асабліва важна, паколькі вучыць адрозніваць некалькіх рэчам: уменню слухаць паэта і здольнасці ўслухавацца ў сакральныя сэнсы яго быцця.

Пры чытанні першых старонак дзённіка Міхася Башлакова ўзнікае адчуванне нейкага дыскамфорту, нязручнасці ад залішняй шчырасці паэта, прамого папроку нядбайным сучаснікам, пад якімі разумеюцца неглыбокія чытачы, рамеснікі ад паэзіі, лянівыя крытыкі, абывацкія чыноўнікі ад культуры. Але памеры ўдумлівага чытання, а некаторых фрагментаў — і паўторнага, за радкамі пачынаеш чуць плач незразумелага паэта, крык самотнага ў пустыні павярхоўных фраз і значэнняў грамадзяніна, лямант адзінокага ў безаблічным натоўпе чалавека.

«Как и в моих стихах, неравнодушных и откровенных, в этих дневниковых записях так же щемит и трепещет моя душа от горечи и боли из-за несправедливости, которая, к сожалению, встречается в нашей жизни достаточно часто... Но без надежды поэта не бывает».

Пра тое, што літаратурная крытыка яшчэ жывая, сведчыць у тым ліку з'яўленне маладых літаратуразнаўцаў. Як выкладчык-філолаг са шкодаваннем канстатую, што ахвотных займацца навуковым вывучэннем і глыбокім каменціраваннем літаратуры сярод студэнтаў усё менш. Такі час... Прыходжу да высновы, што сучасны чалавек паслаблены камфортам, а ад таго не жадае і не здольны ахвяраваць ні часам, ні сіламі. А навука патрабуе ахвяр. Літаратура — асабліва, таму што кожны аўтар «чакае» максімальнага саўдзелу крытыка ў існаванні свайго мастацкага свету. Таму літаратура — сфера для абраных, творы — адзінакавы тавар, і прыходзіць у літаратуразнаўства толькі апантаным словам.

Так і мая вучаніца і дыпломніца Анастасія Сізікава да гэтага часу вагаецца ў выбары свайго шляху: працягнуць вучобу ў магістратуры і займацца даследаваннем упадабанай ёй творчасці сучаснага пісьменніка Алега Ждана-Пушкіна або выбраць спакойны шлях кар'еры выдавецтва. І, нават, перад такім выбарам апынаюцца дзясяткі таленавітых выпускнікоў, выбіраючы часцяком дзейнасць радавога супрацоўніка.

Хочацца выказаць падзяку Алегу Аляксеевічу за цёплы прыём, адкрытую цікавую гутарку з Анастасіяй і, вядома, за яго творчасць, якая сутучная спадзяванням сучаснага чалавека.

А. Сізікава разглядае творчасць А. Ждана ў рэчышчы сучаснага кірунку ў літаратуры — «новага рэалізму». «Новы рэалізм» — кірунак (праект, метады) літаратуры XX — першай трэці XXI стагоддзя, які ўзнік як рэакцыя на постмадэрнізм. «Новыя рэалісты» ўвайшлі ў літаратуру ў 1990-я гады, калі яна літаральна задыхалася ад татальнага засілля «мёртванароджаных» постмадэрнісцкіх тэкстаў з характэрнай для іх адсутнасцю персанажаў-асоб і адкрыта здэклівым стаўленнем да чалавека. Да прадстаўнікоў «новага рэалізму» адносяць

С. Шаргунова, А. Карасёва, М. Папова, Г. Садугаева, З. Прылепіна, М. Елізарава, Р. Сенчына і іншых пісьменнікаў.

У творчасці А. Ждана малады крытык на матэрыяле зборніка аповесцей «Геній» выяўляе наступныя эстэтычныя прынцыпы «новага рэалізму»: нарысаванае апісанне рэальнасці, аўтабіяграфізм (аўтар закліканы апісваць выключна тое, праз што прайшоў сам, свой уласны досвед, няхай гэта будзе сямейны, прафесійны, палітычны, вайсковы), адсутнасць дыдактызму, навіязанага настаўніцтва, незалежнасць працэсу і выніку мастацкай творчасці, прыніжаны ўзровень звароту да духоўнасці, практычная адсутнасць рэлігійна-маральнай этычнай устаноўкі. Адсюль — адсутнасць ідэалаў, узораў для пераймання; жыццё як паўтарэнне звыклага сцэнарыя з пакалення ў пакаленне; трагедыянае, тупіковае ўспрыманне свету, акцэнт на будзённасць, руцінасць жыцця; адсутнасць высокіх мэт як у асабістым, так і ў грамадскім жыцці; застаюцца рысы мадэрнісцкай літаратуры (інтэртэкстуальнасць, цытацыя, акцэнт на гульнявое адлюстраванне свету, абсурднасць, імпрэсіянізм, бессаромны натуралізм, трагізм быцця). Галоўнае месца ў мастацкіх творах «новага рэалізму» займае вобраз канкрэтнага, рэальнага чалавека.

Анастасія Сізікава сцвярджае, што адным з прадстаўнікоў «новага рэалізму» ў рускамоўнай літаратуры Беларусі з'яўляецца Алес Ждан-Пушкін, які сваёй творчасцю адстойвае інтарэсы і маральныя каштоўнасці класічнай рускай літаратуры з уласцівым ёй псіхалагічным антрапацэнтрызмам.

Пекла — гэта тое, што чалавек носіць у сабе, пекла — гэта іншыя. Праз гэтыя экзістэнцыяльныя тэзісы раскрываюцца лёсы герояў цыкла апавяданняў Сяргея Клімковіча «Тры гісторыі кахання», дзе за пошласцю і мяшчанствам паўсядзённай гонкі за матэрыяльнымі дабротамі, «вечнай маладосцю», хваравітым запалам героі дарэмна спрабуюць знайсці сябе ў рэчышчы ўсеагульнага вар'яцтва.

Для героя апавядання Ларысы Калужэнай «Жабрак» у шалёным свеце знаходзяцца яркія выратавання — гэта выпадковая сустрэча з роднымі на калянднай імшы ў касцёле, зносіны з «жабраком», хлопцам з раёна, які без грошай зрываецца ў горад, каб знайсці сваю каханую. Мімаволі задумваешся, што, мабыць, сапраўды, час герояў у літаратуры мінуў, а ад таго ў сучасных пісьменнікаў больш атрымліваюцца сюжэты пра мінулае, дзе ёсць месца і гераізму, і падзвіжніцтву.

Не важна, якую форму-адзенне носіць чалавек у пераломныя гістарычны момант — важна, якое сэрца б'ецца пад «шынялём», — пра гэта аповесць Вячаслава Раменчыка «Савосьска». Вобраз Савоські — анёла, святога, дзіцяці, духу сям'і, апекуна роду становіцца канцэптаўтаральным у аповесці, напісанай у традыцыях гуманістычнага пафасу літаратуры пра вайну.

«И сейчас, через много лет, бережно храня в душе те майские посиделки, я люблю после весеннего дождика останавливаться, замереть у придорожного куста с распустившейся сиренью и утопить лицом во влажном пышном цветении, ощущать кожей мягкие нежные бутончики с теплыми капельками дождя, осторожно впитывать любимый запах — с наслаждением, неспешно, почти бесшумно, одним мягким глубоким вдохом».

Значыць, будзем жыць.

Таццяна СІДАРАВА

дэкада рускай кнігі

Ты магутнае, рускае слова

Праводзіць у Беларусі дні літаратур іншых краін становіцца добрай традыцыяй. Дакладней, гэта добры працяг тых літаратурных стасункаў, якія ладзілі нашы папярэднікі. І цяпер сяброўства краін ажыццяўляецца праз сяброўства літаратур і замацоўваецца стваральным словам пісьменніка.

Літаральна гэтымі днямі праходзіць Дэкада рускай кнігі ў Беларусі. Чым абумоўлены такі размах літаратурнай дзеі, якая ахоплівае ўсе рэгіёны нашай краіны? Хто спрычыніўся да творчых здабыткаў прыгожага рускага пісьменства?

Спачатку сакратырыят СПБ планаваў акцэнтаваць увагу на рускай кнізе ў рамках XXXI Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўкі-кірмашу, дзе будзе шмат вядомых расійскіх творцаў. Радуе такая папулярнасць мінскага форуму, які лічыцца адной з найбольш прывабных пляцовак для сустрэч прафесіяналаў кніжнай супольнасці. Да таго ж нас расчуліла і шчырае памкненне калег з Масквы, з рэгіёнаў Расіі падтрымаць сёлетнія ініцыятывы, звязаныя з 80-годдзем вызвалення Беларусі. Прапаноў для прэзентацый кніг, праектаў, майстар-класаў становілася ўсё больш, і праграма набыла шырокі розгалас. Вялікую актыўнасць праявіла старшыня Віцебскага абласнога аддзялення СПБ Тамара Краснова-Гусачэнка. У гэтым рэгіёне на працягу ўсёй дэкады будзе граць рознымі мастацкімі фарбамі цэлы калейдаскоп цікавых мерапрыемстваў. Таксама расчыніла свае дзверы літаратурная гасцёўня «Магія слова» ў МДУ імя А. А. Куляшова,

адкрылася літаратурная майстэрня ў Валожыне, дзе прадстаўлены пераклады класікаў рускай паэзіі на беларускую мову, зробленыя Зінаідай Гасціловіч. Міжнародны тэлемот «Літаратура без межаў» злучае пісьменнікаў Гомельшчыны з літаратарамі Курскай вобласці. І ўсё ж эпіцэнтр падзей — сталіца. У першую чаргу акцэнт зроблены на беларускіх аўтарах, якія стварылі сабе аўтарытэт, выдатна валодаючы рускім словам. Чытач знаёмы з імёнамі Анатоля Аўруціна, Валянціны Паліканінай, Андрэя Скарынкіна. Дэкада рускай кнігі стала нагодай і для пасяджэння Савета таварыства дружбы «Беларусь — Расія», дзе падсумоўваюцца вынікі сумесных беларуска-расійскіх літаратурных праектаў. Нашы госці — вядомыя расійскія літаратары. Галоўны рэдактар часопіса «Роман-газета» Юрый Казлоў, галоўны рэдактар часопіса «Москва» Уладзіслаў Арцёмаў і яго намеснік Міхаіл Папоў, рэдактар «Літаратурной газеты» Максім Замшаў, пісьменнік-марыніст Мікалай Чаркашын. Да іх далучацца пісьменнік і літаратурны крытык Валерыя Пустая, пісьменнікі, лаўрэаты літаратурных прэмій Дмiтрый Данілаў, Аляксей Сальнікаў, дзіцячая пісьменніца Анастасія Арлова. У кожнага з іх акрамя выступленняў на выстаўцы — сустрэчы ў школах, бібліятэках. Паэтычны вечар пад назвай «Ты могучее, русское слово» адбыўся ў вялікай зале Дома літаратараў. І гэтае слова было шмат фарбаў і адценняў, бо гучала класіка. Нас падтрымлівае Пасольства Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліцы Беларусь. На вечарыну былі

запрошаны юныя артысты з паэтычнага гуртка «Пера-смешнік», таксама на сцэну выйшаў хор рускай дыяспары. У Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны сустракаюць сумесны беларуска-расійскі патрыятычны праект. Нашы расійскія калегі назвалі гэты практ «Ад Масквы да Брэста. Па дарозе славы». Сярод яго ўдзельнікаў Сяргей Маісееў, заснавальнік выдавецтва «Планета», Пётр Паўленка, генеральны дырэктар АНА «Супольнасць маскоўскіх апалчэнцаў Вялікай Айчыннай вайны». Да іх далучылася наша пісьменніца, кандыдат гістарычных навук, аўтар сцэнарыя дакументальна-публіцыстычнага цыкла «Генацыд. Без права на жыццё» Наталля Голубева. Музей. Літаратура. Памяць. Думаю, і курсанты, якія прыйдуць у Дом афіцэраў на літаратурную сустрэчу «Лейтэнантская проза», адчу-юць глыбіню твораў аб перажытым на вайне. Прыехалі да нас і госці з Башкартастана. Візіт старшыні Саюза пісьменнікаў Башкартастана Айгіза Баймухаметава і яго намесніка Іскандэра Хасанава звязаны з іх удзелам у кніжным кірмашы, з выступленнямі ў Прэзідэнцкай бібліятэцы Беларусі, у Беларускім дзяржаўным педагагічным універсітэце імя М. Танка на дыялогавай пляцоўцы пад назвай «Гістарычная памяць як мост паміж людзьмі і краінамі». Айгіза Гізатавіча вабіць і асабістае: на Віцебшчыне ў 1943 годзе загінуў яго дзед. Дэкада рускай кнігі — гэта добрая магчымасць для новых знаёмстваў, якія, несумненна, перарастуць у творчае сяброўства.

Алена СТЭЛЬМАХ

Шматвяковае братэрства

На XXXI Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы выдавецтва «Чатыры чвэрці» прадстаўляе наведвальнікам новыя кнігі не толькі беларускіх аўтараў, але і шэрагу расійскіх пісьменнікаў. Прэзентацыі праходзяць на стэндзе «Кнігі з Расіі», асобныя — на выстаўцы беларуска-расійскіх праектаў ў Доме літаратара. А сёння прадстаўнікі выдавецтва разам з аўтарам кнігі «Канцэртмайстар» Максімам Замшавым завітаюць на сустрэчу з навучэнцамі Рэспубліканскай гімназіі-каледжа пры Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі.

Гістарычна склалася так, што славянскія народы аб'ядноўваліся ва ўсе часы выпрабаванняў, каб супрацьстаяць ім агульным сіламі. Так адбываецца і цяпер, калі небяспека знаходзіцца так блізка ад нашага дома. Расія і Беларусь апынуліся ўцягнутымі ў вір навізаных чалавецтву падзей, усплёскаў чужых нам амбіцый, захопніцкіх планаў. А за нашу здольнасць захоўваць уласныя пазіцыі, адстойваць нацыянальны інтарэсы вызначылі пакаранне ў выглядзе санкцый і разнастайных забарон. У гэтых умовах шматвяковае братэрства беларусаў і расіян чарговы раз паказала сваю магутнасць. Выпрацоўваючы адзіную стратэгічную лінію, аб'ядноўваюцца палітыкі, узаемадзейнічаюць эканамісты, прамыслоўцы, аграры ў вызначэнні прыярытэтаў імпартазамышчэння ўсяго неабходнага для жыццядзейнасці дзяржавы і асобнага чалавека.

Думаю, не варта даказваць, што культура — той падмурак, на якім можа цвёрда стаць любая сфера дзейнасці. Культура не толькі ствараецца чалавекам, але і стварае яго самога. А адзін з галоўных складнікаў чалавечай культуры — літаратура — выконвае функцыю вялікага мастацтва слова, таго, якое адкрывае глыбінны сэнс многіх, у тым ліку і гістарычных з'яў. Свой лёс ёсць у кожнага слова. Іншае, надрываючы звязкі, можна выкрыкваць, але ніхто яго не пачуе. Яно згубіцца сярод такіх жа сваіх непатрэбных сабратаў. Аднак ёсць іншае — хоць і вымаўленае зусім ціха, яно жыве вечна. Менавіта такімі напісаны несляротныя радкі, якія, не адпускаючы ад сябе, вядуць па старонках хвалюючых твораў. Лёс слова, несумненна, у руках пісьменніка. Ён выпраўляе яго ў свет і нясе за яго адказнасць. Прыкладу толькі адзін прыклад. Больш за паўстагоддзя таму мы пачулі знакамiтыя куняеўскія радкі, якія гучаць, быццам напісаны як водгук на тое, што адбываецца сёння:

Добро должно быть с кулаками,
Добро суровым быть должно,
Чтобы летела шерсть клоками
Со всех, кто лезет на добро.

Вядома, што многія скрозь прызму таленавітых мастацкіх твораў разглядаюць сцэнарыі уласнага жыцця, знаходзяць выхад са, здавалася б, бязвыхадных сітуацый. Я б назвала такія творы асаблівай «зброяй абароны» для любога чалавека. Прычым жанры могуць быць самымі рознымі — як па тыпалогіі, так і па змесце. Сярод галоўных тэм у сучасных пісьменнікаў, безумоўна, застаюцца тыя, якія хвалююць грамадзянскую супольнасць, і... тэма кахання ва ўсіх яе праявах. У якасці пацвярджэння прывяду выказванне пісьменніка Яўгенія Шышкіна: «Наша цывілізацыя рана ці позна абрынецца. Калі камусьці ўдасца пераказаць пра жыццё нашай цывілізацыі іншым істотам, то, напэўна, самае галоўнае, пра што павінны расказаць, — пра каханне! Пра каханне — нават калі

гаворка ідзе пра вайну, пра бяздомных і бізнесменаў, пра цынікаў і рамантыкаў, пра адданных і грэшных жанчын». У нашай краіне цікавасць да мастацкіх твораў беларускіх пісьменнікаў ніколі не вычэрпвалася. Дзве дзяржаўныя мовы — беларуская і руская — толькі пашыралі чытацкую аўдыторыю. Гэта пацвярджае і 30-гадовы досвед працы выдавецтва «Чатыры чвэрці» ў беларускім кнігавыданні. За гэтыя гады ў ім пабачылі свет кнігі многіх выбітных пісьменнікаў — і класікаў, і сучасных. Яны выходзілі як у выглядзе манавыданняў, так і ў рамках створаных серый: «Нашы духоўныя каштоўнасці», «Бібліятэка Саюза пісьменнікаў Беларусі», «Дзеці вайны», «Культурная спадчына Беларусі», «Асоба і час», «Жаночыя лёсы», а таксама «Дэ-тэктыўныя гісторыі», «Фантастыка і фэн-тэзі», «Несур'ёзна пра сур'ёзнае» і іншыя. Сёння дзейнасць выдавецтва значна актывізавалася, у тым ліку і ў частцы зварту да творчасці прадстаўнікоў пісьменніцкай супольнасці Расіі. Час настойліва дыктуе аднаўленне і ўмацаванне былых сувязей з расійскімі аўтарамі, як ужо вядомымі, так і тымі, чые імёны загучалі ў XXI стагоддзі. Недахоп інфармацыі нам даводзіцца папаўняць з дапамогай перыядычных выданняў, каталогаў бібліятэк, сустрэч на міжнародных выставах, круглых сталоў і сацыяльных сетак. У выніку вымаляваўся яшчэ адзін кірунак — сучасная проза Расіі. Вельмі цікава працаваць з многімі пісьменнікамі. Жывуць яны ў розных рэгіёнах. На нашу прапанову ўсе адгукаліся добра-зыхліва, мы адчувалі іх шчырае жаданне наўпрост выйсці да беларускага чытача. Гэта і спрыяла таму, што цяпер, разам з беларускімі, у арсенале выдавецтва — цэлы шэраг выдатных расійскіх аўтараў: Максім Замшаў (раман «Концертмейстер»), Алесь Кажадуб (зборнік апавяданняў «Сезам»), Уладзіслаў Арцёмаў (раман «Пожар в коммуналке, или Обнаженная натура»), Валерый Ліпневiч (кніга прозы «В кресле под яблоней»), Юрый Убогі (зборнік аповесцей «Молодая луна»), Міхаіл Папоў (кніга прозы «Трое неизвестных»), Анатолий Кiрылін (аповесці «Белая дверь» і «Путник запоздалый»), Мікалай Чаркашын (аповесць «Переходный возраст»), Яўгеній Шышкін (аповесць пра каханне «Женское счастье»), Наталля Антонова (кнігі «Сон

без пробуждения», «Разбитое сердце Лорелеи», «Рождественская сказка для взрослых»), Святлана Масолава (кнігі «На останове у сгоревшей березы», «Пора жить»). Нядаўняе знаёмства з творамі Валянціна Баюканскага з Ліпецка, аднаго з арганізатараў фестывалю ў 2024 годзе ў Беларусі «Русь і Белая Русь — адзіныя», спрыяла з'яўленню новага выдавецкага праекта — у план работы ўключана яго кніга пад назвай «Любимая из созвездия Козерога». Разнапланавая таленавітая проза расійскіх аўтараў распаўядае беларускаму чытачу, пра што думаюць і мараць людзі брацкай краіны, і нагадвае нам той час, калі мы ўсе жылі разам у краіне пад назвай СССР. Спадзяюся, што кнігі, якія выйшлі ў выдавецтве «Чатыры чвэрці», а таксама тыя, што ўключаны ў найбліжэйшыя планы, стануць укладам у працэс далейшага збліжэння культур двух народаў, бо заўсёды жыве ў нашых сэрцах вечная ісціна: дзе народ, там і праўда. Не страціць веру, перакананні, не разарваць павязі са сваімі продкамі, культурай і традыцыямі — ці гэта не галоўнае для тых, хто памятае пра роднасць у цяперашні напрусты час? Таму што «У цёмныя часы добра відаць светлых людзей». Гэта з несляротных слоў Эрыха Марыі Рэмарка.

Ліліяна АНЦУХ

Ігар ПРАКАПОВІЧ

Зоркі дажджом асытаюцца ў жыта —
Бездань сусвету над намі раскрыта.
Толькі шкада, мы не ўмеем чытаць
Вечнасці зорнай загадкавых літар.

Ці многа, ці мала на свеце жывеш,
Ды кубак жаданняў да дна не дап’еш.
Крумкач на бярозе прароча смяецца
З той песні, якую ты ў ішчасці пяеш.

Увечары чуў я самотны напеў:
Над соннай Айчынай ён сумна ляцеў.
Душа адгукнулася вечнай тугою
На той старажытны і велічны спеў.

Пра мінулае, мусіць, дарма шкадаваць.
Што прайшло — не вярнуць,
што ідзе — не стрымаць.
Як не можа ў рачулцы вада паўтарыцца,
Так і нам няма сэнсу сябе паўтараць.

Нашы душы —
люстэркі празрыстых крыніц.
Свет увесь адбіваецца ў іх да драбніц.
Ды радзей там бывае блакітнае неба,
А часцей — чорны попел святых камяніц.

Дарога вядзе і знікае ў тумане.
Душа спачуванне знаходзіць у храме.
Мы самі абралі дарогу і храм —
Ды толькі ці выйдзем куды мы ў тумане?

Калі ты стаміўся ад цяжкіх дарог
І веру згубіў, і цяпла не збярог.
Спыніся на хвілю,
падумаў пра вечнасць —
І зноў тваё сэрца наведзе Бог.

Вецер аблокі зноў гоніць кудысьці.
Што ім рабіць? Ім даводзіцца плысці.
Гэтак і мы на жыцці праплываем,
Як і аблокі кудысьці, кудысьці...

Садоўнік любоўна свой сад даглядае,
Галінку абрэжа, а плод падбірае.
Дай, Божа, жыццё не пражыць
пустазеллем,
А стаць у засеках тваіх ураджаем.

На маленькай кругленькай планеце
Мы бадземся, гуляючы, на свеце.
Мы ішчаслівыя таму, што мы жывём.
І дарослыя хоць, але ўсё-ткі — дзеці...

На ішляху ў яшчэ нязнаны рай
Мы ідзем праз радасць і адчай.
Так пачварна скаліцца чужына.
Так самотна паглядае родны край.

Цяжка ісці па дарозе зямной.
Побач анёл, але д’ябал — за мной.
Нешта анёл адставаць пачынае,
Д’ябал жа крочыць паспеішнай хадой.

І ты сябе лічыш тварэння вянцом?
Ты ўсю пераладзіў планету пад дом.
Дык глянь — пахілілася нешта хацінка.
І горад — Гамора. Ці, можа, Садом...

Кудысьці ў Галактыцы сонца ляціць.
Кудысьці Галактыка наша імчыць.
А мы на Зямлі несупынна ваяем,
Хаця нараджаемся, проста каб жыць.

Па-над возерам сонца павольна ўстае,
Птушка вольная песню натхнёна пяе.
Як люблю я ў жыцці вось такія імгненні,
Калі Бог нам даброты свае раздае...

Нас падзяляе час, работа, справы.
У адпачынку — простыя забавы.

Пужае нас зямны фінал Хрыста,
Нам даспадобы лёс зямны Варавы.

Стамляе часта хроніка жыцця.
Вядома ўсё. І ўсё прайшло. Хаця
Сустрэнешся вачмі з вачмі жывымі —
І зноў плывеш на хвалях пачуцця...

Чарговая восень у вочы глядзіць,
Клубком павуцінны ў наветры ляціць.
Сачу за палётам і дзякую Богу
За ішчасце ў чарговае восені жыць...

Зноўку вецер і гне, і ламае сады.
Хмары сыплюць празмерныя кроплі вады.
І ў такую пару ты ідзеш цераз слоту,
А дажджы за табой размываюць сляды.

Пакуты творчасці — ішчаслівае жыццё.
Штодня чакае творцу адкрыццё.
Каб быць ішчаслівым, трэба вельмі мала:
Душа адкрытая і ў сэрцы — пачуццё...

Усё на зямлі пакідае свой след.
Сляды твая ў вершы збірае паэт.
Загінуць паэты — і знікнуць сляды.
Тады на ашчэпкі раскрышыцца свет.

Імгненні ішчасця — як эфір нірваны.
Жаданняў многа — час абмежаваны.
Спяшаюся зрабіць усё паспець,
А час няўмольна крэсліць мае планы...

Віктар САБАЛЕЎСКИ

Цюльпаны пад шылёдай

Зноў адчулі мы подых вясны.
Зацілі на падворку цюльпаны.
«Тут жыве ўдзельнік вайны...»
Шылёда ёсць, ды няма ветэрана.

Ён на гэтай вось лаўцы сядзеў
(Сам калісьці паставіў ля плоту)
І на вулку маўкліва глядзеў,
На людзей, што ішлі на работу.

Дзеці ў школу спяшалі гуртом,
«Добры ранак, дзядуля!» — гукалі...
Першы майскі прачнуўся гром,
Зноў цяпла раскідаючы хвалі.

Пасля мітынгу дачкі ішлі
(Сумны мітынг — няма ветэранаў)
І на лаўцы пад шылёдай знайшлі
Букет ландышаў, побач — цюльпаны...

Бачу Беларусь такой

З шапкай-бусянкай бліз роднае хаты,
Валошкавым возерам каля мяжы,
Песняй матулі, што ў будні і святы
Ад родных ніў ціха ўдалеч бжыць;

З-за паднябесся годна ўзнятымі
Гмахамі-стрэхамі мінскіх муроў,
З марамі смелымі, часам крылатымі,
Светлымі ўсмяшкамі верных сяброў;
З гордымі, ішчырымі працаўнікамі,

Што росіаць хлеб,
соль з зямлі дастаюць,
Веліч краіны сваімі рукамі
Наш дабрабыт і дастатак куюць;
З чыстай душой і ішчасліваю доляй,
Годнасць сваю не згубіўшы,
спакой,
З сэрцам, адкрытым для наваколя, —
Бачу цябе, Беларусь, я такой!

Рубяжэвічы

Дзяржынская бетонка
Вясёлкаю лягла,
У родную старонку
Мяне зноў прывяла.
Мінаеш поле, рэчку
І могілкі ўбаку.
І вось яно, мястэчка,
Стаіць пры балышаку.
Аўтобус івянецкі
Прысеў тут «на прыкол».
Налева — да аптэкі,
Направа — у касцёл.
Няхітрая рэклама
На вочы пападзе,
Жадаючых у крамы,
Вядома ж, прывядзе.
Няма больш тых базараў,
Дзясяткі што гадоў
Купцоў тут і тавары
Збіралі з гарадоў.
Няма таго вяселля,
Бадзёрасці ў людзей.
Хіба што ў нядзелю
Пачуеш дзе-нідзе:
Зарыпае гармонік
За плотам у двары.
Не твая гульні сёння.
Не той душы прарыў.
Старую брукаванку
Пакрыў глухі асфальт,
Нібыта над цыганкай
Тут учынілі гвалт —
Квяцістыя спадніцы
Сказалі скінуць ёй,
Далі ўзамен з балыніцы
Казённы ішэры строй...
Але ўсё твая ж хаты,
Злучыўшы рук платы,
Шарэнгай цеснаватай
Пад восеньскі матыў
Тут водзяць карагоды;
Вароты-«ручаёк»
Вядуць у двор падводу,
Мапед ці трактарок.

Бабулькі да касцёла
Спяшаюцца заўжды,
Як твая дзеці ў школу,
Хоць сталыя гады.
Канчаецца мястэчка
Развілкаю дарог.
Налева — зноўку рэчка.
Направа — жоўты стог.
Сасоннік ля магілак,
Алешніку ражок.
Цудоўны край мой мілы,
Раздзімы абразок.

Ганна АТРОШЧАНКА

Просьба

Сонейка ты дай нам, люты,
Не губляйся ў чарнаце!
У валёнкі мы абуты,
След завая замяце.

Ты чаму зноў нелюдзімы?
Шэрань сееш на дварэ...
Спеў чакаем салаўіны,
Песня — у палон бярэ.

Загадай сваім заваям:
Хай ляцяць ад нас далей!
Хай вярбіна зелянее,
Будзе новы дзень святлей.

На парозе ўжо Грамніцы,
Вецер злосны яшчэ дзьме.
Будуць дожджык, навальніцы,
Усміхнёмся мы вясне.

Вечаровы час

Замятаюць дзень снягі,
За акном — жалоба.
Хай узімку ішмат тугі,
Гэта — не хвароба.

Паміж клёнікаў, ялін
Вэлюм зноў сатканы.
Сонечных няма хвілін,
Вечар нам жаданы.

Месяц дзівіцца ў пакой,
Жменькай кінуў зоркі.
Ціш на вуліцы, спакой,
Не чуваць гаворкі...

Вы да апошняга свайго дыхання
Ніколі не губляйце спадзявання.
Імкніцеся заўсёды толькі да святла,
Якой бы цяжкаю дарога ні была.

У кожнага ёсць сумныя хвіліны,
Калі лістота паляціць з каліны,
Няхай пануе мір сягоння ў цішыні,
Слязіну горкую чужую не віні!

Прыходзь да нас, дзянёкі, вясновы,
Прыходзь хутчэй праз белізу!
Дай сонейка і ранак новы,
Надзею падары адну.

І, каб душа была, як крэмень,
Каб радавала цішыня.
Знікалі злосць, бяда і цемь,
Шчасліваю была Зямля.

Прызнанне

Самотна зірну за акенца...
У промнях світальнага дня
Слязой напаўняецца сэрца,
На скронях даўно сівізна.

Імкліва ляцяць мае вёсны,
Сцяжына пабегла далей.
Вясна ладкавала зноў кросны,
А з сонейкам жыць весялей!

Яўген ХВАЛЕЙ

Зося

На год старэйшая за Кацю, Зося расла другім дзіцем у сям'і. У яе быў яшчэ брат Міша. У шаснаццаць гадоў яго не стала. Прастудзіўся і згарэў за некалькі тыдняў. Цяпер адной Зосьцы была ўся ўвага. І прыгажосцю Зося вылучалася сярод сябровак: чарнявая, з мілавідным тварам, вялікімі зеленцаватымі вачыма. Насіла завушніцы.

— Зоська, мне б так пажыць, як ты, хоць бы адзін дзень... — бывала, казалі Каця, ідучы з польскай школы побач з сяброўкай. — Мне ж нават спаць няма дзе. Сплю ў баковачцы на куфры. Не кажучы ўжо пра яду і вопратку...

І Зоська жыла, як кажуць, лепш не трэба. Бацька Максім працаваў агароднікам у польскага асадніка Малішэўскага, маці Макрына шыла. Была першая швачка ў Бельках. Абшывала ці не ўсіх вяскоўцаў...

Вайна застала Зоську ў семнаццацігадовым узросце. Максіма забралі на фронт. Макрына жыла з дачкой. Да яе і цяпер хадзілі тое-сёе пашыць. Асабліва часцяком прыходзіла яўрэйка Сара са Сверхана. Аднойчы ў мястэчку немцы зрабілі аблогу на яўрэй. Зганялі ў гета, каб потым вывезці ў найбліжэйшы лясок над Нёманам на расстрэл. Сара з сямігадовай дачушкай Тайбачкай, пацуюшы пра фашысцкую аблогу, уцякла ў Белькі, якія былі за пяць вёрст ад Сверхана, прыбегла да Макрыны.

— Ратуі, ратуі, даражэнькая... — залямантавала Сара. — Хапаюць нас ірады... Схавай хоць дачушку Тайбачку. На табе золата... — развязаў хусцінку.

— Ды ўдваіх заставіцеся ў нас. Можна, Бог усіх засцеража... — спачувальна адказала Макрына.

Аднак не прайшло і два дні, як у хату да Макрыны заявіліся немцы з паліцамі. Нехта выдаў, што гаспадыня хавае габрэй. Сару вывелі на двор разам з дачкой. На ўсё жыццё запамніла Зося, як Тайбачка вырвалася з рук карнікаў і пачала ўцякаць, а па ёй застрэлілі з аўтаматаў: тая перакулілася праз галаву і... заціхла. З рота яе пайшла кроў. Ашалелую Сару ўкінулі ў грузавік і павезлі ў Сверхан на расстрэл. Макрыну і Зоську выратаваў знаёмы паліцай. Маўляў, Сара сама прыйшла да Макрыны, каб нешта пашыць, ну і затрымалася...

Як потым казалі вяскоўцы, золата Сары дапамагло Макрыне і Зосі выжыць пасля вайны.

А павянае жыццё Зосі было наступным. Бацька Максім не вярнуўся з вайны, паклаў галаву недзе пад Кёнігсбергам. Затое прыйшоў з-пад Берліна халасцяк Мікіта з суседніх Міцічаў. Ён адразу ж пачаў заляцацца да Зосі. Падарыў швейную машынку «Зінгер», якую ён прывёз з Германіі. Хутка яны згулялі вяселле. І адно за адным нарадзіліся сын Мішка, як называлі яго ў сям'і, і дачка Ганна — Нюрка.

Мішка і Уладзіслаў былі аднагодкі. Пайшлі разам у першы клас, і так вучыліся аж да васьмага. Сябравалі, як і ў маці, з малых гадоў. Мішка частаваў сябра пончкамі, якія пякла яго бабуля Макрына. Казалі, усё за тое ж золата яўрэйкі Сары яны куплялі мякі

пшанічнай мукі. «Хай даруе Божа, і ты, — Сара... Трэба ж неяк жыць...» — шапталі вусны Макрыны. Мішка вучыўся дрэнна, а Уладзіслаў добра ведаў матэматыку. За тыя пончыкі ён даваў Мішку спісваць задачы. Нюрка расла бойкай дзяўчынкай. Уся ў бацьку, якога за вочы называлі Люцыпарам. Вельмі ж ён чапляўся да людзей і пастрашаў іх. Можна, віна гэтаму была вайна, на якой наглядзеўся ўсяго? І сам быў некалькі разоў паранены. Мікіта быў масцеравы, сам будаваў новую хату, якую ставіў на супраць старой, праз дарогу. Здаецца, нідзе больш і не працаваў. Хіба на шабашках. Бывала, габлюе дошкі і тут жа складае вершыкі пра тое, як ён ваяваў.

*Хай не хваліцца гер Гітлер,
Што ў яго ваякаў имат.
Наша армія ударная
Дасць штыком яму пад зад.*

Мішку і Нюрку прымушаў запісваць. У выніку ў Мікіты атрымаўся цэлы сшытак твораў. Ён імі хваліўся, чытаў, слібізуючы па радках.

— Зося, а што, я дрэнны паэт? — звяртаўся Мікіта да жонкі.

— Ну, не Пушкін, але ж свой... — смяялася Зося.

Калі Мікіта працаваў на сябе, то Макрына і Зося — на людзей. Яны абедзве абшывалі ледзь не ўсю ваколіцу. Зося падвучылася шыць у маці. А калі займела нямецкую машынку «Зінгер», то і зусім майстрам стала. У хуткім часе яе запрасілі ў Каралінскую школу-інтэрнат выкладаць вучням швейную справу, вучыць дзяцей шыць.

— О-го, — сказала Зося пры сустрэчы з Кацяй. — Думаеш, лёгка навучыць дзяўчатак шыць? Колькі ім трэба ў розум укласці, а потым на практыцы паказаць! Бывае, закіпаюць мазгі, пакуль ім удалоніш...

— На тое ж ты настаўніцай стала... — адказвала Каця. — Хто думаў?

— І я не думала, а вось давялося... — мовіла Зося.

Дзеці Зосі павырасталі і хутка пакінулі бацькоўскую хату. Мішка, скончыўшы васьмігодку, стаў вучыцца ў ПТВ металістаў у Мінску, Нюрка спрабавала паступіць у педінстытут, але не прайшла па конкурсу, як ёй не дапамагалі. З гэтай нагоды Мікіта-Люцыпар ледзь не здзекаваўся з тых, хто ўжо быў студэнтам.

— Што, ужо нясеш з ганорам галаву? — спыняў ён Уладзіслава, калі той прыязджаў з Мінска дадому. — Сту-дзент! Абышоў маю Нюрку? Шчэ пагля-дзім...

Але «глядзец» ужо не было на што. Нюрка, застаўшыся ў Мінску, працавала афіцыянткай у рэстаране. Там жа і спілася... Вельмі перажывала Зося за Нюрку, якой і з замужам не пашанцавала. Выйшла за такога ж п'яніцу, хутка развялася з-за дэбошу, нарадзіўшы адзіную дачушку.

Зусім іншы лёс быў у Мішкі. Ён пасля ПТВ быў прызваны ў войска. Два гады служыў у Забайкалі. Трэба сказаць, што вайсковая служба на яго падзейнічала адмоўна. Калі прыехаў у Белькі, ён выглядаў вельмі дрэнна.

— А што ты хочаш, палазь зімой у саракапяціградусны мороз у поўным абмундзіраванні па тых заснежаных сопках... Дух выскачыць... — казаў ён, падпіты, сябрам. Ішлі чуткі, што ён падхапіў радыяцыю, бо служыў у ракетных войсках. Таму жыццё не вельмі цаніў. Калі пасля ён стаў працаваць на аўтазаводзе, то, прыезджаючы ў родную вёску, паводзіў сябе бесбашава. Бывала, седзячы пад бярозай з сябраўкамі з бутэлькай «чарніла», казаў Уладзіславу, які ніколі не ўжываў гэтага нізкага напою:

— Колькі таго жыцця, Уладзік, выпі з намі... Адразу іншым станеш...

Паспеў ён яшчэ і жаніцца, недзе ў дваццаць восем гадоў, і нарадзіць дачушку. Толькі і змог яе пабачыць... Зося перажывала за сына моцна, а нічога не магла зрабіць...

Хмара-ведзьма

Яна ішла з боку Барысава, а я крочыў з боку Беразіно сцяжынкай праз поле з вясковай кравы. Да маёй хаты заставалася метраў дзвесце, калі моцна зашумела на вершаліне лісце двухсотгадовай серабрыстай таполі, пасаджанай панам Мельхіёрам Ваньковічам у гонар свайго першынца Валенція, будучага знакамитага ў Еўропе мастака-рамантыка. Хутка над магутным дрэвам з'явілася яна, хмара: вялізная круглая галава з цёмна-бураватым адценнем твару, па баках, злева і справа, нібы рассыпаліся, чорныя, як антрацыт, валасы. «Страшная баба, ведзьма, — першае, што з'явілася ў думках. — Хутчэй, хутчэй ускочыць у хату!» І я прыпусціўся бегчы. Адчыніў веснічкі і ўбачыў, як па двары лавіна дажджу несла кавалкі шыферу, сарванага з хлёвчука. Грымеў гром, лёталі, як тыя пікі, па небе маланкі. Я толькі паспеў убегчы ў веранду, стаць унутры каля акенцаў, як на маіх вачах пачала валіцца вершаліна серабрыстай таполі, на якой было буслінае гняздо. «О, ё-ёй!» — толькі вымавіў я. «Гэта ж з-за яе, буслянкі, ды гэтай незвычайнай серабрыстай таполі я купіў тут пад лецішча дом», — ужо потым прыйшла думка.

Смерч, а гэта быў ён, бушаваў над вёскай. Ламаў дрэвы, зрываў дахі дамоў. Вершаліна серабрыстай таполі ўпала на дах суседавай хаты, праламаўшы шыфер. А дагэтуль абарвала электраправады, яны ляжалі на зямлі. Буслянка з сучкам грымнулася на суседскай грады, стаптаўшы мorkву, буракі, цыбулю.

«А ў гняздзе, напэўна, былі буслянны, — падумаў я. — Ужо апераныя, але лятаць яшчэ не ўмелі. Што з імі ды і з бацькамі?»

Стыхія праз нейкі дзесятак хвілін, як прыйшла, так і пайшла. Людзі павыходзілі з хат, урушаныя, спалоханыя. Глядзелі, што натварылася...

— Я пражыла больш як восемдзесят гадоў, а такой навальніцы не бачыла... — сказала бабуля Валя сваёй суседцы Вользе. А тая ў адказ:

— Былі, былі гримоты, навальніцы, чаму ж не... Але хмару-ведзьму бачыла я ўпершыню.

— У мяне зламала дзве яблыні, — падшоў да падворка майго суседа Стася закаранелы халасцяк з густой барадой, якога звалі Валера.

— А вунь глянё: у маім садзе ляжаць тры зламаныя слівы. З пладамі. Як паспеюць — жоўтыя, смачныя... — шкадаваў, ледзь не плакаў, Стась.

— А на маім двары расчапіла вешню... — казаў Андрэй, які летаваў тут, прыехаўшы з Мінску.

— Вы не бачыце: тыльны дах маёй хаты поўнасцю раскрыты... — бедаваў Пеця, які наездамі бываў у вёсцы.

Я стаяў разам з усімі, перажываў за ўчыненае смерчам, але найбольш думаў пра... буслінае гняздо. Вельмі шкада было зламанай серабрыстай таполі, таполі-рэлікта! Я амаль сем гадоў любавалася яе купчастай бела-зялёнай кронай, у якой штогод чуўся клёкат буслоў. І вось цяпер усяго гэтага няма...

Прайшлі суткі, пакуль людзі ачомаліся. У хатах не было святла. Запальвалі свечкі. Двары і вуліца заваленыя зламанымі дрэвамі і голлем.

Назаўтра ранічкай першым з'явіўся на вуліцы мінчук Сяргей.

— Вы, як хочаце, а я павінен залатаць дзірку ў даху на хаце... — сказаў ён вяскоўцам, якія паступова падыходзілі.

— Вядома ж, вядома, хата ў першую чаргу, бо можа пайсці дождж. Пойдзем, дапаможам табе... — ужо шыбаваў у Сяргея двор халасцяк Валера. За ім крочылі яшчэ некалькі чалавек.

І так было амаль каля кожнага падворка. «Сябры пазнаюцца ў бядзе» — гэтыя словы жылі амаль у кожным сэрцы. А я думаў, як разабраць буслінае гняздо ў суседавым агародзе? Быццам адчуваў перад Сяргеем віну. Таполя стаяла на вуліцы каля майго дому. Нібыта мая. Хоць якая яна мая, яна ж — панская. Але найбольш непакоіла думка пра тое, ці ляжаць там, пад гняздом, буслянны? Я ўвесь час пракручваю ў галаве лёс маленькіх птушанят: калі смерч захапіў знянацку бездапаможных буслянят, то яны павінны былі ўпасці разам з гняздом. Бацькі, буслы, маглі і ўцалець, падхопленыя крыламі стыхіі. А вось малеча...

Разбіраць гняздо мы пачалі з суседзям унукам Максімам. Я накідаў друз віламі, а ён спрытна вывозіў тачкі са смеццем на вуліцу. Адначасова я ўсё чакаў уражлівага моманту. Калі гняздо было вывезена з градаў, я не сцяпеў, выгукнуў: «А дзе ж буслянны?!» Бо іх астанкаў не было. Падыйшла баба Валя (яна была моцнай верніцай):

— Людзі, гэта была хмара — ведзьма. Мы буслянят не ўбачым. Яна знішчыла іх на нашых вачах. Гэта нядобры знак, чалавечы знак бяды...

— А дзе тады іх бацькі, дарослыя буслы? — спытаў нехта з вяскоўцаў.

— А яны перад смерчам зляцелі на поплаў, на рэчку Ушу...

— Буслянны жа яны не забралі з сабою... — хтосьці даводзіў сваё.

І тады наперад выйшаў мой сусед Стась, мужчына гадоў пад шэсцьдзесят: — Я бачыў, як у маі буслы скінулі з гнязда два яйкі. Яны ляжалі разбітыя каля старых таполяў. Што гэта значыла? А тое, што буслы прадчувалі бяду. Наогул, яны вельмі разумныя птушкі. Калі ім не хапае ежы, тых жабак, калі здарэцца засуха, то яны абавязкова скідаюць з гнязда хоць бы адно яйка. На гэты раз, відаць, скінулі ўсе... Выраслі стаць бяздзетнымі ці што...

Вяскоўцы на нейкі момант прыціхлі замаўчалі: не жартачкі гэтая хмара ведзьма. Яны чулі, што пад вербамі каля кравы забіла двух салдат, якія служылі ў Печах пад Барысавам. У гэты дзень яны дзяжурны, каб не было пажару ў лясах — вельмі ж пякло сонца.

Я стаяў з суседзямі і думаў: «Хмара-ведзьма... Здавалася б, стыхія. Не, яна — жывая істота. Мы баімся яе, як ваўка, мядзведзя, рыся, дзіка — невядома, адкуль будзе напад і якой сілы...»

Назаўтра бусел і бусліха сядзелі на пашчапанай серабрыстай таполі, на тым зломку, дзе нядаўна было іхняе гняздо. Яны журботна клекаталі: здалася мне, што буслы прасілі Бога больш не паўтараць падобнае... Прасілі не толькі за сябе, а і за людзей: з людзьмі яны жывуць побач, і, калі верыць казцы, прыносяць у кулёчку ім дзяцей. А гняздо яны абавязкова адбудуюць... Пазней вясковыя хлопцы зацягнулі на камель зламаны таполі барану. На ёй і з'явіцца новая буслянка.

Вось толькі ніколі ўжо не адродзіцца рэліктавая панская серабрыстая таполя. Дрэва, якое ўвасабляла мастака Боскай міласці, прастаяла два стагоддзі. Я штораціны дакранаўся да яго, вітаўся, нібыта з самім Валенціем Ваньковічам. Зачаравана слухаў пошэпт серабрыстага лісця на падвоблачнай вершаліне, якое больш не затрапеча на ветры і ў маёй душы.

«Нястомна і ўпэўнена плыць супраць плыні...»

Вершы расійскіх паэтаў

Аляксандр ПУШКІН

Да мора

Бывай, свабодная стыхія!
У раз апошні прада мной
Ты коціш хвалі незямныя,
Блішчыш ты гордаю красой.

Як сябра нуднасьць нараканняў
І кліч у развіталыны час,
Твой сумны шум, як заклінанне,
Я слухаў у апошні раз.

Рубеж душы маёй жаданы!
Блукаў на берагах тваіх
Я часам ціхі і туманны,
У марях жыў толькі сваіх!

Як я любіў твае адзывы
У час вячэрні трапяткі,
І прорвы дзікі гук такі,
І наравістыя парывы!

Пакорны ветразь рыбакоў
Твае капрызы слухаць здольны,
З тваіх ён вырваўся акоў:
Узбушаваў ты неадольны —
Чароды тонуць караблёў.

Пакінуць не хапала ўдачы
Мне сумны бераг, як на грэх,
Захоплена, амаль што з плачам
І па хрыбтах тваіх пазначыць
Маёй паэзіі пабег.

Ты клікаў... Быў я закаваны;
Душа так рвалася мая;
І цягаю зачараваны,
Ля берагоў застаўся я.

Чаго шкада? Лёс як не кіне —
Я шлях бяспечны скіраваў?
Адзін прадмет тваёй пустыні
Маю душу бы ўкрыжаваў.

Адна скала, дзе слава гіне...
Спаткалі там халодны сон
Сваёй вялікасцю ўспаміны:
Там паміраў Напалеон.

Там ён спачыў сярод мучэнняў,
Услед за ім, як буры шум,
Сышоў другі таксама геній,
Што ўладаром быў нашых дум.

Ён знік, аплаканы свабодай,
Пакінуў свету дзіўны дар.
Шумі, хвалюйся непагодай:
Ён быў, о мора, твой пясняр.

Твой вобраз быў на ім адзначан.
Быў духам створаны тваім:
Як ты, магутны ён і значны,
Не стрыманы, як ты, нічым.

Свет апусцеў... Куды ж кіруе,
Мяне выносіць акіяны?
Зямлю зусім лёс не шкадуе;
Дабра, дзе кроплю старажуче
Адукаванаць ці тыран.

Бывай жа, мора! Не забуду
Тваёй святочнае красы
І чуць я доўга-доўга буду
Твой гул у прыцемкаў часы.

У лес, пустыні, дзе маўкліва
Знясу, табаю поўны, ў даль
Твае і скалы, і залівы,
І бляск, і цень, і гоман хваль.

Сяргей ЯСЕНІН

Ліст да маці

Ты, мая старэнькая, жывая?
Прывітанне шлю табе сваё!
Хай ніколі толькі не згасае
Невымоўнае святло тваё.

Пишуць мне, што тоіш ты трывогу
І сумуеш ціхенька па мне,
Што ты часта ходзіш на дарогу
У старым лядачым шушуне.

І табе так часта ў сінім змроку
Бачыцца адно і тое ўсё ж:
Нібы ў кабаку ў час бойкі збоку
Хтосьці ў сэрца мне ўтыкае нож.

Родная, нічога! Супакойся.
Цяжкая лухта душу скрабе.
Не такі ўжо горкі я прапойца,
Каб сысці, не ўбачыўшы цябе.

Як раней, я ўсё такі ж пяшчотны,
Свае мары я збіраю ў ком.
Ад тугі мяцежнай і самотнай
Мне б вярнуцца ў нізенькі наш дом.

Я вярнуся, як раскіне голле
Па-вясноваму наш белы сад.
На світанні ты мяне ўжо болей
Не будзі, як восем год назад.

Не будзі таго, што ў летуценні,
Не хвалюй таго, што ў забыцці —
Раннюю мне страту не ад ценю
Давялося зведаць у жыцці.

І маліцца не вучы. Я з грэхам!
Больш няма дарогі мне назад.
Ты заўжды падмога мне і ўцеха,
Словам асвятляеш далягляд.

Дык забудзь жа пра сваю трывогу,
Не самоцься моцна ты па мне,
Не хадзі так часта на дарогу
У старым лядачым шушуне.

★ ★ ★

Пакрысе сыходзім мы да Бога
У той край, дзе ціша, хараство.
Можна быць, і хутка мне ў дарогу,
Тленнасць дзе жыве і Бажаство.

Мілыя бярозавыя гушчы!
Ты, зямля! І вы, раўнін пяскі!
Перад мноствам у той край ідучых
Мне свой сум хаваць так не з рукі.

Я любіў усё на гэтым свеце,
Што душу ператварае ў плоць.
Мір асінам, што раскінуць веціце
І ў ружовую глядзяцца водзь.

Мноства думак я ў цішы прадумаў,
Мноства песень пра сябе я склаў.
На зямлі гаротнай і панурай
Дыхаў, жыў — тым ічасце і спазнаў.

Цалаваў жанчын — і быў ічаслівы,
Кветкі рваў, валяўся на траве.
Да жывога быў добразычлівы
І звяроў не біў па галаве.

Ведаю, што не цвітуць там гушчы,
Жыта тонкай шыяй не звініць.
Мо таму прад мноствам тых ідучых
І мая істота ўсё ж дрыжыць.

Ведаю, што ў краі тым не будзе
Ніваў залацістых у імгле.
І таму мне дарагія людзі
На зямлі жывуць, што ля мяне.

Пераклад з рускай
Зінаіды ГАСЦІЛОВІЧ

Яўгеній ПЯТРОЎ

Вяртанне ў цуд

Куты душы завіты навуцінай,
Які ўжо год гуляюць халады.
Засела ў сэрцы востраю ільдзінай:
Цяпер так будзе, мабыць, назаўжды.

Тут пуста, змрочна, ціха і спакойна,
Гніе ў канаве палае лісцё.
Праходзяць міма неўзаметку войны.
Дай волю — міма пройдзе і жыццё.

Зіма, вітаю! Ну, сыходзь з парогу!
Праходзь! Прымай жа мой дазор!
Як у зацёртым штампавым пралогу,
Сыходжу за святлом далёкіх зор.

І свет замёр, нібы не мае пульса,
Жыццё як быццам знікла з гарадоў.
Ну, прывітанне! З цемры зноў вярнуўся,
З на страты кімсьці спісаных радоў.

І кружыць снег. Бягуць кудысьці людзі.
Дыханне — ўзнагароды лепш няма!
Ты помніш мары ўсе аб светлым цудзе?
Што ж, пачалося. Рады я. Зіма...

Дана КУРСКАЯ

★ ★ ★

Цвёрдую і лёгкую руку мае
Сапраўдны вернік.
У маладых кожная думка вокамгненная,
розум імі наліты.
Настаўнік, паслухайце.
Два вучні Вашыя самыя верныя,
Віно разлілі, надламалі хлеб,
сіганулі ў космас адкрыты.

Прабач іх, памілуй, Настаўнік,
прасветлы сын Госпада.
Бо ўжо ўратаваў канчаткова іх душы і кроў.
Ты проста жадаў,
каб былі прынамсі апосталы,
А яны апынуліся капітанамі
касмічных шляхоў.

Настаўнік, пакінулі ім Вы свае заповеды,
Святло віфліемскіх зор каб сагрэла
кавалак Зямлі.

Ды што ім святло,
У іх — таямніца трэцяй планеты,
Нуль сем на дваіх і касмічныя караблі.

Настаўнік, справа не ў тым,
што гэта праўда ці няпраўда.
І справа не ў тым — зман ці не зман.
Праблема толькі, што Вы гадавалі
Пятра і Паўла,
А ў Вас атрымаліся Кім і Буран.

Пераклад з рускай
Рагнеда МАЛАХОЎСКАГА

Валеры ТУРГАЙ

Каб стаць пераможцам

Палкоўніку Мікалаю Фёдаравічу Іванову
А што чалавеку патрэбна,
каб стаць пераможцам?
Крывёю і потам свой шлях арашаць
да вяршыняў.

Каб шчырыя словы пачуць:
«Ты цяпер пераможца!»
Патрэбна нястомна і ўпэўнена плыць
супраць плыні.

Каб не пераможаным быць,
а каб стаць пераможцам,
Даводзіцца безліч разоў спатыкацца
і падаць.

Каб шчырыя словы пачуць:
«Ты цяпер пераможца!»
Патрэбна, як зорка, заззяць усім людзям
на радасць.

Галоўная ж ісціна: той зможа стаць
пераможцам,
Хто ў сэрцы нясе чалавечнасць
з жывымі вачыма.
Каб шчырыя словы пачуць:
«Ты цяпер пераможца!» —
Душою гарэць трэба,
нават калі немагчыма.

З чувашскай.
Пераклад Рагнеда МАЛАХОЎСКАГА

Танзіля ДАЎЛЕТБЕРДЗІНА

★ ★ ★

Ты запрасі мяне на танец, мілы,
Няхай зайздросцяць зноўку нам з табой!
Пачуцці нашы ўспыхнуць з новай сілай,
Як вернемся на круг заветны свой!

Гудзе зямля ад вогненнага скоку!
Праз гулкі пляск азёрнае вады
Імкнуцца сэрцы ва ўспамін далёкі,
У твая непаўторныя гады...

І, як тады, няхай па белым свеце
Нас хваля лёсу ўдалячынь нясе!
Няхай над намі вечна сонца свеціць
І ў небе нам належаць зоркі ўсе!

І хоць згарэла вогнішча пачуццяў,
І нас з табаю ічасце абміне,
Ды ўсё ж, маю мелодыю пачуўшы,
Ты запрасі на танец зноў мяне!

З башкірскай.
Пераклад Генадзя АЎЛАСЕНКІ

Равіль ШАММАС

Ключы ад удачы

У ясны восеньскі дзянёк
Сказала маці мне:
«Каб быць удачлівым, сыноч,
І ічасціла табе,

Ты мову родную вучы,
Адчуй пяшчоту слоў.
Яна ад поспеху ключы,
Крыві тваёй назоў».

Пабег я ў школу з букваром,
За парту ў класе сеў,
Старанна літары пяром
Выводзіў пакрысе.

Матулін спраўдзіўся наказ —
Стаў з мовай на крыло.
Як пераходзіў з класа ў клас,
Бярог яе цяпло.

Ляцелі птушкамі гады,
Знікалі ў небыцці.
Была мне мова, сапраўды,
Памочнік у жыцці.

О, мова родная, як мне
Паішчасціла з табой!
Дабро за вадаспад гучней
Цякло жывой вадой!

Але калі душы няма,
Губляецца выток —
То слова гэтае мана,
Тады яно нішто.

Што слова значыць без людзей,
Якая ў ім вага?
Калі без волі і надзей,
Калі яно слуга?

Няма чаго сказаць — маўчы!
Пусты навошта гук?
Я ж ад удач сваіх ключы
Не выпускаю з рук.

З башкірскай.
Пераклад Іны ФРАЛОВАЙ

Адказнасць за захаванне памяці

Да 31 сакавіка ў Нацыянальнай бібліятэцы (атрым 2-га паверха) можна пазнаёміцца з даволі змястоўнай выстаўкай «Мова ваеннай графікі». Экспазіцыя, прымеркаваная да 80-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, зладжана ў межах штогадовага выставачнага праекта «Гісторыя і сучаснасць кніжнай графікі» сумесна з Беларускам саюзам мастакоў, Беларускім дзяржаўным музеем гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Нацыянальным архівам і пры садзейнічанні Дэпартамента па архівах і справаводстве Міністэрства юстыцыі.

У цэнтры ўвагі — партызанская ілюстрацыя і агітацыйная, антыфашысцкая сатырычная графіка аўтарства відавочцаў трагедыі, а таксама іх нашчадкаў. Так, дэманструюцца арыгінальная графіка (туш, пяро, лінагравюра, літаграфія), акварэльныя творы, скульптура, музейныя прадметы, розныя мастацкія матэрыялы, а таксама ілюстраваныя кніжныя выданні і каталогі. Некалькі соцень экспанатаў распавядаюць гісторыю Вялікай Айчыннай вайны.

— Мы пастараліся стварыць малюнак ваеннага часу, таму ў экспазіцыі шмат агітацыйных і сатырычных плакатаў 1940-х гадоў і пазней, а таксама прысутнічаюць кніжныя ілюстрацыі твораў ваеннай тэматыкі і нямала лінагравюр 1960—1980-х гадоў, якія

паказваюць героя-пераможца. Прысутнічаюць замалёўкі — як партызанскія, так і франтавыя, — расказала загадчыца сектара мастацкіх выставак Нацыянальнай бібліятэкі Вікторыя Харытонава.

Шматлікія мастацкія творы, архіўныя дакументы, музейныя прадметы і разнастайныя выданні, прысвечаныя Вялікай Айчыннай вайне, паўстаюць выразным адказам, шчырым водгукам мастакоў і пісьменнікаў на тое, што адбывалася з імі і вакол іх у гады вайны. Нягледзячы на цяжкасці і перашкоды, удзельнікі тых падзей імкнуліся выказацца пра асабістае і агульнае гора, здолелі заклікаць народ да змагання.

— Гэта іх погляд, сумленая ілюстрацыя, няхай нават пераасэнсаваная па-мастацку, праз вобразы і асацыятыўны рад. Але гэта адлюстраванне эмоцый, пачуццяў сапраўдных сведак, удзельнікаў тых падзей. А мы, сённяшнія пакаленне, падзяляем іх боль і нясём адказнасць за захаванне памяці, — выказаўся старшыня секцыі скульптуры Беларускага саюза мастакоў Іван Арцімовіч.

Выстаўка «Мова ваеннай графікі» разбіта на некалькі раздзелаў, у якіх дэманструюцца агітацыйныя і сатырычныя плакаты ды ілюстрацыі, у тым ліку партызанскія, кнігі кішэннага фармату і маляўнічыя выданні розных перыядаў... У гэтым багацці вылучаюцца, напрыклад, арыгіналы беларускіх рукапісных кніг, часопісаў партызанскіх атрадаў і брыгад, дзённікі і запісы. Іх чыталі для ўзняцця духу з надзеяй на хуткую перамогу. А пісалі па меры магчымасці — нават у перапынках паміж баямі. Матэрыялы: шпалеры, вучнёўскія сшыткі, канцылярскія кнігі...

Нельга абысці ўвагай і газету-плакат «Раздавім фашысцкую гадзіну» і сатырычны лісток «Партызанская дубінка», напоўненыя палітычнымі карыкатурамі, плакатамі, партрэтамі, бытавымі замалёўкамі, шаржамі, коміксамі. Натуральна, яны аб'ядналі вакол сябе вялікую колькасць беларускіх мастакоў — і прафесіяналаў, і аматараў. Так, у сатырычным савецкім выданні для партызан і насельніцтва Беларусі «Раздавім фашысцкую гадзіну» ў гады вайны друкаваліся творы беларускіх пісьменнікаў, аздобленыя малюнкамі

Арлен Кашкурэвіч «Фашысты».

Івана Ахрэмчыка, Заіра Азгура, Анатоля Волкава, Яўгена Зайцава ды іншых талентаў. А пачалася яго гісторыя з аднайменнага плаката Віталія Букатага, былога вучня 9-га класа Гомельскай чыгуначнай школы. Юнак загінуў падчас выканання баявога задання ў 1944 годзе.

На адным са стэндаў змешчаны мастацкія прылады — эцюднік, палітра і пэндзлі — радавога 3-га Беларускага фронту Яўгена Ражкова (1920—2009). Выпускнік Ленінградскага мастацкага вучылішча, усю Вялікую Айчынную вайну ён трымаў гэтыя рэчы пры сабе. У той перыяд і пасля стварыў шмат ілюстрацый. Займаўся і станковым жывапісам, пісаў партрэты савецкіх кіраўнікоў і военачальнікаў.

Найбольш прэзентабельнай з пункту гледжання экспанавання мастацкіх твораў здаецца завяршальная частка выстаўкі, дзе дэманструецца графіка Арлена Кашкурэвіча, Юрыя Зайцава, Рамана Маліноўскага, Уладзіміра Савіча, Юзафа Пучынскага, Анатоля Рыбчынскага, Людвіга Асецкага ды іншых майстроў. Іх погляд на страшныя падзеі, трагедыю чалавецтва захаваны ў прадстаўленых сюжэтах.

Яўгенія ШЫЦЬКА,
фота аўтара

Фрагмент экспазіцыі.

Ігар Краўчанка «Дзеці вайны».

Вобразы роднага краю

Мастацкі праект «Арт-прастора ў бібліятэцы» існуе ў Брэсцкай цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя А. С. Пушкіна больш за пяць гадоў. Створаны па ініцыятыве яе дырэктара Святланы Гарадзецкай восенню 2018 года, ён заваяваў папулярнасць сярод жыхароў горада. Праект задумваўся і ствараўся для таго, каб у маладых мастакоў была магчымасць прэзентаваць свае работы. Сёння нават знакамітыя аўтары зацікаўлены ў супрацоўніцтве з гэтай творчай пляцоўкай.

Адкрыццё выставак суправаджаецца вернісажам, запрашаюцца прадстаўнікі сродкаў масавай інфармацыі. Аб папулярнасці праекта гавораць лічбы: больш за 25 фотаэкспазіцый і больш за 65 мастацкіх. Прадстаўляюцца творчыя работы, выкананыя ў розных тэхніках і жанрах. Праходзяць выстаўкі акварэлі і фігуратыўнага жывапісу, габеленаў і экслібрысаў, нацюрмортаў і камп'ютарнай графікі, пейзажнага жывапісу і аніمالістычнай графікі, вышыўкі крыжыкам і стужкамі.

Мастацкія паказы абнаўляюцца штомесяц. «Арт-прастора ў бібліятэцы» адкрывае гораду новыя імёны творчых людзей. Маюць магчымасць паказаць

свае творы і вядомыя мастакі. Звесткі аб аўтарах змяшчаюцца на сайце бібліятэкі на старонцы «Арт-візітоўка».

Мастакі дораць свае карціны гарадской кніжніцы. Так, залу абанемента ўпрыгожваюць габелен Людмілы Крапіўной, графіка Юліі Пічэвай, выцінанка Святланы Аляксейчык, жывапісныя палотны Аляксея Пагожава,

Таццяны Патворавай, Алены Шпангель ды іншыя творы.

У адкрыцці выставак часта прымаюць удзел паэты і празаікі Саюза пісьменнікаў Беларусі. Нярэдка складаюцца сапраўдныя творчыя тандэмы. Частая ўдзельніца вернісажаў — старшыня Брэсцкага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі Таццяна Дзямідовіч, а яе дачка

Мілана неаднаразова выконвала перад удзельнікамі вернісажу беларускія песні. Паэтэса Таццяна Шульга напісала вершы па матывах карцін Аляксея Пагожава і Ігара Раманчука.

У лютым у «Арт-прасторы» дэманстравалася калектыўная выстаўка ўдзельнікаў заслужанага аматарскага калектыву Рэспублікі Беларусь узорнай студыі выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва «Дэкор» Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі пад кіраўніцтвам Нілы Гарчанюк. Экспазіцыя «Вобразы роднага краю» была прысвечана 85-годдзю стварэння Брэсцкай вобласці і прадстаўляла работы юных мастакоў-аматараў авангарда. Цэнтральнае месца заняло пано-карта Брэсцкай вобласці. Большасць твораў дэманстравалася ўпершыню. Сярод удзельнікаў — Маргарыта Бярэзіна. На выстаўцы экспанаваліся дзве яе работы: «Ефрасіння» і «Танец "Юрачка"». Маргарыта — дачка паэтэсы Аксаны Валуі.

Праект «Арт-прастора» ўвесь час удаканальваецца і напаўняецца новымі ідэямі. У сакавіку можна пазнаёміцца з сумеснай выстаўкай мастацкі-акварэлісткі Вольгі Данілюк і фатографа Анатоля Люкевіча. Тэма — брэсцкія дворыкі.

Ірына ФАМІНА,
фота аўтара

Цёмныя завулки

Меладраму «Анфіса» прадставілі ў Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Максіма Горкага. Рэжысёр-пастаноўшчык — заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь Валянціна Еранькова. Што асабліва інтрыгуе — спектакль па п'есе Леаніда Андрэева, рускага пісьменніка, неадназначна прынятага і сваім часам, і новым. Сама біяграфія дзівака выклікае цікавасць, не кажучы ўжо пра паўзабытую п'есу аўтара «Чырвонага смеху», «Іуды Іскарыёта», «Баргамота і Гараські», «Жыцця Васілія Фівейскага»...

Справа ў тым, што Леанід Андрэеў — адзін з любімых пісьменнікаў Валянціны Ераньковай. Яшчэ ў 1990-я рэжысёр звярталася да творчасці прэзіра і драматурга — паставіла па яго апавяданні «Няма прабаўнення» спектакль «Скарпіён». І тады, і сёння беларускага пастаноўшчыка вабілі цікавыя дыялогі, канцэптуальная мова, загадкавасць і нават містычнасць творчасці пісьменніка Сярэбранага веку. І вось напярэдадні 75-годдзя Валянціны Ераньковай, якое яна адсвяткуе 24 красавіка, тэатр імя Максіма Горкага падтрымаў ідэю новага спектакля па п'есе «Анфіса», напісанай у 1909 годзе. Дапамагалі ў яе ажыццяўленні мастак-сцэнограф Ала Сарокіна, мастак па касцюмах Таццяна Лісавенка і кампазітар Аляксей Еранькоў. За відэакантэнт адказвала Аляксандра Мацук, асістэнтам рэжысёра выступіла Ульяна Комар.

У сваёй творчасці Леанід Андрэеў уздымаў тэмы прыроды зла і пакут, веры, жыцця і смерці, магчымасці (або немагчымасці) існавання ў свеце кахання і прыгажосці... Але сюжэты, якія выбіраў аўтар, адпуджваюць многіх. Аднак папрокі ў яго адрас гучаць галоўным чынам таму, што пазбаўляў чытача надзеі — значна грубей, чым яго сучаснікі. Здрада, самагабства, забойства — у каго яшчэ з аўтараў, якія пісалі аб душы

чалавека, вы знойдзеце столькі загадкавага, змрочнага і хваравітага?

Ледзь не ўсё, што хвалявала аўтара стагоддзе таму, можна знайсці і ў творы «Анфіса». А яшчэ тут напрошваюцца паралелі з біяграфіяй творцы, які аднойчы напісаў у дзёніку: «Як для адных неабходны словы, як для іншых неабходна праца або барацьба, так для мяне неабходна каханне. Як паветра, як ежа, як сон — каханне складае неабходную ўмову майго чалавечага існавання...» Быў такі эпізод: калі Леанід Андрэеў закахаўся ў Аляксандру Велікагорскую, яна засведчыла, што той можа кахаць толькі ў пакутах. Калі ж яго не прымушаюць гэтага рабіць, ён не здольны на моцнае пачуццё. «Каханне = пакуты» — лейтматыў п'есы «Анфіса»... Пазней, дарэчы, Леанід Андрэеў спрабаваў заляцацца да замужняй сястры Шуры (чарговая паралель з п'есай). У рэшце рэшт пісьменнік ажаніўся з Аляксандрай, але пасля яе смерці шукаў кахання і пакут. Адно з гэтага ён дакладна знаходзіў.

Так, сюжэт п'есы «Анфіса» няхітры: тры сястры — Аляксандра (на сцэне яе ўвасабляе Вераніка Пляшкевіч), Анфіса (іграе Вольга Здзярская) і Ніна (ролю выконвае Лізавета Гаўрылава, студэнтка Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў) — шукаюць кахання ў Фёдора Іванавіча Кастамарава (Аляксандр Гіранок), які знаходзіцца ў шлюбе з Аляксандрай, што, натуральна, не гарантуе ўзаемнасці пачуццяў. Між тым атрымалася не зусім меладрама, як заяўлена. Тут няма

знарочыстага супрацьпастаўлення добра і зла, характары герояў не пазбаўлены псіхалагічных нюансаў (а жанр патрабуе якраз выразнасці і непахіснасці амплуа), абыходзіцца амаль без істотных выпадковасцей, якія вызначаюць развіццё сюжэта (тым не менш лінія фаталізму надзвычай моцная). За сцэнамі сямейнымі, бытавымі часта камернымі хаваецца ледзь не псіхалагічны трылер. Ніякага хэпі-энду — нават трагічны фінал прадыхтаваны безвыходнасцю. А некаторыя сімвалы сведчаць пра тое, што ўсё паўтараецца, а выйсце ніяк не знаходзіцца.

Спектакль напоўнены эмоцыямі. Героі ў пэўны момант перастаюць саромецца і саміх сябе, і прагі пэўных пачуццяў. Леанід Андрэеў якраз і даследаваў тое, чаму, калі і як у душы чалавека нараджаецца зло і ці ёсць шлях назад — да святла. А што можа ўратаваць асобу? У спектаклі «Анфіса» даецца адназначны адказ — каханне. А калі чалавек не ўмее, не здольны любіць, кахаць? Фінал, здаецца, не пакідае прасторы для вольнай інтэрпрэтацыі, рашэнне, па Леаніду Андрэеву, відавочнае. Яго прытрымліваецца і рэжысёр спектакля ў НАДТ імя М. Горкага.

Унутраныя супярэчнасці герояў, якіх нібы выпрабоўвае вышэйшая сіла, здольны адчуць і зразумець толькі чуйныя назіральнікі. Глядач, які засяродзіцца выключна на сюжэце, толькі і зможа вымавіць: «Так і трэба ім усім, хворым эгаістам». Аднак пастаноўка Валянціны Ераньковай не церпіць павярхоўнага погляду, няўважлівасці да сімвалаў, незаглыблення ў тэкст. А гаворка ідзе пра душу чалавека, магчыма, не самая змястоўная, але неабходная. Калі побач татальная непрымальнасць людзьмі падзей, з'яў, іншых людзей, у рэшце рэшт, варта зазірнуць у глыбіню сваёй душы і пашукаць адказы на пытанні, якія здаюцца простымі.

Яўгенія ШЫЦЬКА
Фота з сайта rustheatre.by

2024 у Вялікім

Прэм'еры, міжнародныя фестывалі, супрацоўніцтва з Нікарагуа і прэзентацыя кнігі — усё гэта 91-ы сезон у Вялікім тэатры Беларусі.

У 2024 годзе на сцэне пакажуць вакальна-харэаграфічны спектакль «Патэтычны дзёнік памяці», музычна-асветніцкі праект для Камернай залы «Казкі Пушкіна» да 225-годдзя паэта, оперу П. Чайкоўскага «Яўгеній Анегін», балет С. Пракоф'ева «Папалюшка» і яго сімфанічную казку для дзяцей «Пеця і Воўк».

— Я думаю, тут нас чакае вялікая колькасць адкрыццяў сцэнічных, перш за ўсё, рэжысёрскіх, балетных, — падзялілася Кацярына Дулава, генеральны дырэктар Вялікага тэатра Беларусі, кажучы пра оперу «Яўгеній Анегін».

У гэтым годзе тэатр упершыню паўдзельнічае ў Міжнародным фестывалі «Дзень Рымскага-Корсакава». У гонар 180-годдзя з дня нараджэння кампазітара яго творы «Царская нявеста» і «Шахеразада» прагучаць на сцэне Вялікага 16 і 17 сакавіка.

З 15 сакавіка да 7 красавіка вядучыя салісты беларускай оперы стануць гасцямі Самарскага акадэмічнага тэатра імя Д. Шапаставіча на фестывалі «Славянскі дом».

А з 28 да 31 сакавіка Вялікі прыме ў сваіх сценах Санкт-Пецярбургскі дзяржаўны акадэмічны тэатр Барыса Эйфмана з балетам «Яўгеній Анегін» і харэа-

графічнай інтэрпрэтацыяй п'есы А. Чэхава «Чайка. Балетная гісторыя».

На XXXI Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы заўтра прэзентуюць кнігу «Вялікі тэатр Беларусі. Падарожжа ў часе». З 14 да 17 сакавіка жадаючыя могуць набыць выданне і азнаёміцца з гісторыяй славутага месца з моманту яго стварэння да сённяшняга дня.

— У кнізе разам з невялікімі каментарыямі прадстаўлена каласальная колькасць рарытэтных матэрыялаў з газет і часопісаў, нават 30-х гадоў, — адзначыла генеральны дырэктар.

Дзясятае «Балетнае лета ў Вялікім» з 2 да 9 чэрвеня наведвае Санкт-Пецярбургскі дзяржаўны акадэмічны тэатр балета імя Леаніда Якабсона. На юбілейным фестывалі пакажуць прэм'ерныя спектаклі і галаканцэрт.

А з 14 да 16 чэрвеня ў Нясвіжы традыцыйна пройдуць «Вечары Вялікага тэатра ў замку Радзівілаў». 3 дні — 10 паказаў, сярод якіх балет А. Адана «Жызэль», опера П. Чайкоўскага «Іаланта» і камерныя канцэрты.

Акрамя таго, дзякуючы мемурандуму аб двухбаковым супрацоўніцтве паміж Вялікім тэатрам Беларусі, Нацыянальным тэатрам імя Рубена Дарыё і фондам *Incanto*, у першай дэкадзе ліпеня 15 чалавек, уключаючы дырыжора, наведваюць Нікарагуа з канцэртнай праграмай.

Кацярына Дулава.

Будзе насычанай і восень. З 7 да 12 верасня балетная труп адправіцца ў Самару на фестываль, прысвечаны Д. Шапаставічу. А з 20 кастрычніка да 2 лістапада плануецца тур па расійскіх гарадах, сярод якіх Масква, Санкт-Пецярбург, Казань, Варонеж, Іашкар-Ала і Ніжні Ноўгарад.

— І, нарэшце, з 20 снежня да 5 студзеня аркестр і салісты Вялікага тэатра Беларусі выязджаюць у Кітайскую Народную Рэспубліку, — расказала Кацярына Дулава.

Паліна НІКАЛАІДЗІ,
фота аўтара

Фатаграфія — паміж мінулым і будучым

Фонды — гэтае самае каштоўнае, што ёсць у любым музеі свету, і, зразумела, усе музейныя супрацоўнікі актыўна і плённа працуюць дзеля іх папаўнення. Літаратурны музей Максіма Багдановіча не выключэнне, штогод у нашы фонды паступаюць рэдкія ці ўнікальныя прадметы, звязаныя з асобай пісьменніка, яго роднымі і блізкімі, сябрамі, калегамі, папярэднікамі і паслядоўнікамі. Наша задача таксама — выяўленне артэфектаў, звязаных з ушанаваннем памяці пра М. Багдановіча. Некаторыя прадметы, напрыклад, мастацкія творы, набываюцца для фондаў за кошт сродкаў, якія выдаткоўвае Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, іншыя беларускія дзяржаўныя ці прыватныя ўстановы.

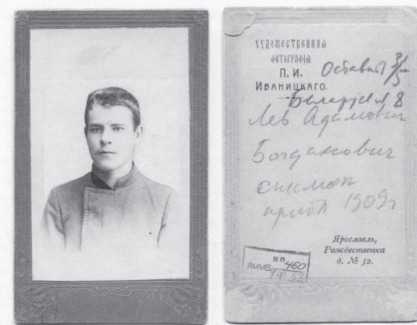
пошуку інфармацыі пра кожнага з іх. Даецца кароткая біяграфія майстра, а таксама звесткі пра фотаатэль, якім ён кіраваў ці дзе працаваў, у якасці ілюстрацый — адна ці некалькі найбольш адметных фатаграфій. Указваецца прозвішча фатографа ці назва атэлье, пры магчымасці даты, імёны асоб на здымках, дадаецца іх кароткая біяграфія. Падрыхтоўка яраслаўскага даведніка шырока асвятлялася ў сродках масавай інфармацыі і сацыяльных сетках, што прыцягнула ўвагу супрацоўнікаў музея Максіма Багдановіча. У нашых музейных фондах захоўваецца шмат яраслаўскіх фотаздымкаў, сабраных на пачатку 1990-х падчас краязнаўчых экспедыцый па Яраслаўскім краі, а таксама перададзеных нашчадкамі родных паэта. Мы звязаліся з укладальнікамі выдання і прапанавалі ўключыць у яго фотаздымкі з фондаў беларускага музея. Наша ініцыятыва была падтрымана. Для яраслаўцаў было надзвычай важным, што мясцовыя фатографы зафіксавалі, так бы мовіць, знакамітых асоб. Хаця, зразумела, на момант здымак гімназіста Максіма Багдановіча ў 1909 ці ў 1911 годзе мала хто мог бы ацаніць маштаб асобы пісьменніка ці ўявіць яго ролю ў гісторыі беларускай літаратуры.

Для выдання «Фатографы і фатаграфічныя атэлье Яраслаўскага краю» з фондаў былі адабраны пяць музейных прадметаў, у тым ліку дзве візітныя фатаграфіі з атэлье П. І. Іваніцкага. На фота — гімназіст Максім Адамавіч Багдановіч і яго малодшы брат, таксама гімназіст, Леў Адамавіч Багдановіч. Здымкі датуюцца 1909 годам, паказаны іх адваротныя бакі. На адвароце фота Льва — запісы, зробленыя, верагодна, Нінай Барысаўнай Ватацы. Даследчыца атрымала каштоўныя падарункі ад нашчадкаў і падрыхтавала нататку «З сямейнага альбома Багдановічаў», якая была апублікавана ў часопісе «Беларусь», № 8, 1965 год. У якасці адной з ілюстрацый — фотаздымак Льва Багдановіча, абрэзаны, як і напісана на адвароце чырвоным алоўкам — «Оставит 3/5». Надзвычай каштоўным з'яўляецца фатаграфія Максіма Багдановіча, бо на яе адвароце аўтограф паэта — верш «Я нядужны, бязскрыдлы паэт...» і дата — 3 лютага 1910 года. У фатаграфічным даведніку пададзены адваротны бок здымка — партрэта М. Багдановіча, асобна прыведзены верш на беларускай мове і яго пераклад на рускую мову П. А. Сямыніна.

Таксама ў выданне ўключаны два фотаздымкі з архіва зводнага брата паэта Мікалая Адамавіча Багдановіча. На адным з іх бацькі яго жонкі Веры Іванаўны Бяляннай, здымак зроблены ў атэлье «Французская фатаграфія», датуецца канцом XIX стагоддзя, на другім — маці Веры Бяляннай, фатаграфія зроблена ў атэлье Мікалая Фёдаравіча Ісерсона, 1890-я гг. Не менш цікавая апошняя фатаграфія з фондаў музея М. Багдановіча, уключаная ў яраслаўскі даведнік, — на ім Юрый Мікалаевіч Флаксерман. Здымак паступіў у фонды музея ў 1989 годзе, асабіста ад Флаксермана. У дакументах занатавана,

што ён часам замяняў яраслаўскага фатографа Пракопія Іваніцкага. Дарэчы, па фондавых звестках і сястра Флаксермана працавала лабаранткай у атэлье Іваніцкага, а сам ён меў надзвычай багатую і цікавую біяграфію. Сапраўднае імя — Веніямін Абрамавіч, нарадзіўся ў 1895 годзе ў сяле Вялікім Яраслаўскай губерні. На пачатку XX стагоддзя працаваў памочнікам фатографа, потым займаўся рэвалюцыйнай і палітычнай дзейнасцю. Кандыдат тэхнічных навук, асуджаны на вялікія тэрміны. Пакаранне адбываў на Калыме і ў Краснаярскім краі. Рэабілітаваны ў 1955 годзе, памёр у Маскве ў 1995 годзе.

У выданні, што ўбачыла свет у Яраслаўлі, былі сюрпрызы для супрацоўнікаў Літаратурнага музея Максіма Багдановіча. На адным са здымкаў заўважылі мы стрыечную сястру паэта

Лев Адамавіч Багдановіч¹⁹.
■ Візітная фатаграфія з атэлье П. І. Іваніцкага. АММБ: КТ 000460. Окало 1909 года

Максім Адамавіч Багдановіч²⁰.
■ Візітная фатаграфія з атэлье П. І. Іваніцкага. АММБ: КТ 006827. Окало 1909 года

Я, нядужны, бязскрыдлы паэт,
Помню, раз пачаў свой верш.
Бо ў той час зраніў вас прылет.
Я — нядужны, бязскрыдлы паэт:
Мо не высказаў вам прылет,
Але ж не мог пачаць гэтай творы,
Я, нядужны, бязскрыдлы паэт,
На галіну забіў свайго верша.

З гімназічнага альбому
М. Багдановіч
Яраслаў
3/II 1910 г.

Я, бязмай і бязскрыдлы паэт,
Помню, раз пачаў свой верш.
Эго чужо прылет вас прылет.
Я — бязмай і бязскрыдлы паэт.
Мо не высказаў вам прылет,
Але ж не мог пачаць гэтай творы,
Так прасівай вам зноў гэты верш повторіць,
Кам бязмай і бязскрыдлы паэт
На галіну забіў свайго верша.
(Горны П. А. Сямынін)

С існуючым (уважэннем)
М. Багдановіч
Яраслаў
3/II 1910 г.

па лініі маці — Ганну Кіпрыянаўну Вальасовіч. У 1915 годзе, падчас Першай сусветнай вайны, разам з сям'ёй яна эвакуіравалася з Мінска ў Яраслаўль, вучылася ў мясцовай жаночай гімназіі, на здымку — у гімназічнай форме. Прыемна здзівіў яшчэ адзін здымак, на якім у групе людзей сядзіць бацька паэта — Адам Ягоравіч Багдановіч. Фатаграфія мае штэмпель атэлье «Мініацюр» Якава Сурыца, датуецца 1923 годам. На фота, акрамя А. Багдановіча, — яраслаўскія дактары Лазар Самуілавіч Ландау, Іосіф Лазаравіч Страшун і жонка апошняга Ева Маркаўна Страшун. Вельмі цешыць тое, што здымак цяпер прэзентуецца ў экспазіцыі Дома-музея Максіма Багдановіча ў Яраслаўлі.

Амерыканскі фатограф Салі Ман неяк заўважыла, што «фатаграфіі — гэта адчыненыя дзверы ў мінулае, але яны дазваляюць зазірнуць у будучыню». Прапануем разам з намі яшчэ раз перагарнуць старонкі даведніка «Фатографы і фатаграфічныя атэлье Яраслаўскага краю», каб паглядзець на вядомыя і невядомыя здымкі Багдановічаў, вялікая частка жыцця якіх прайшла ў старажытным прыгожым горадзе на Волзе. Супрацоўнікі Літаратурнага музея Максіма Багдановіча выказваюць шчырыя словы ўдзячнасці ўсім датычным да выдання, а асабліва — Дзмітрыю Фёдаравічу Полазневу за падарунак для музея.

Ірына МЫШКАВЕЦ

архітэктурныя і мастацкія музеі-запаведнікі Яраслаўля, Рыбінска, Растова, Пераслаўля-Залескага, Яраслаўскі мастацкі музей, Любінскі гісторыка-краязнаўчы музей, гісторыка-культурны комплекс «Вятское». З замежных устаноў удзел прыняў Літаратурны музей Максіма Багдановіча, філіял Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры (Мінск, Беларусь), але пра гэта крыху ніжэй.

Першы том даведніка прысвечаны фотамаістэрням, якія дзейнічалі непасрэдна ў Яраслаўлі і Яраслаўскім павеце. Другі, адпаведна, распаўядае пра фотасправу ў іншых паветах Яраслаўскай губерні, а таксама Пераслаўскім павеце Уладзімірскай губерні. Ва ўступным слове ўкладальнікі выдання звярнуліся да гісторыі фатаграфічнай справы ў свеце, падрабязна спыніліся на дзейнасці мясцовых майстраў святлапісу. Шмат інфармацыі выяўлена імі ў Дзяржаўным архіве Яраслаўскай вобласці, дзе захоўваюцца дакументальныя сведчанні дзейнасці фатографаў. Другім кірункам працы стаў пошук звестак у гістарычных і літаратурных крыніцах, перыядычным друку другой паловы XIX стагоддзя,

Выданне «Фатографы і фатаграфічныя атэлье Яраслаўскага краю» можна назваць сапраўдным летапісам яраслаўскай фатаграфіі. У рабоце над выданнем прымалі ўдзел шматлікія ўстановы, якія займаюцца захаваннем гістарычнай памяці, — музеі і архівы, а таксама прыватныя асобы — калекцыянеры, прафесійныя фатографы і аматары. Сярод дзяржаўных устаноў культуры — гісторыка-

сучасных навуковых публікацыях. Падчас работы над выданнем удалося вярнуць у Яраслаўль рэдкія здымкі, што, як пішуць укладальнікі, «пераўтварыла працаёмкае даследаванне ў хваляючы пошук працэс, які ўвянчаўся адкрыццём малавядомых фактаў яраслаўскай гісторыі і публікацыяй унікальных выяў».

Прозвішчы фатографаў падаюцца па алфавіце, што значна спрашчае працэс

Ёсць кантакт

Лідская гарадская бібліятэка № 4 выкарыстоўвае інавацыйныя формы работы ў правядзенні сумесных мерапрыемстваў з устаноўмі культуры і іншымі сацыяльна значымі ўстановамі.

Як апору сваёй асветніцкай і адукацыйнай дзейнасці бібліятэка заўсёды разглядае школу. Філіял супрацоўнічае амаль з усімі школамі горада, асабліва цеснае ўзаемадзеянне ажыццяўляецца з сярэдняй школай № 11. Традыцыйна ў летні перыяд праводзяцца мерапрыемствы для розных катэгорый школьнікаў. Заўсёды рады супрацоўніцтву з дзіцячымі садамі.

Філіял працуе па мэтавай праграме «Духоўнасць і кніга». На яго базе дзейнічае епархіяльная бібліятэка Свята-Міхайлаўскага кафедральнага сабора Ліды. Некалькі гадоў існуе праваслаўны клуб «Нядзельныя сустрэчы». На пасяджэннях удзельнікі маюць магчымасць не толькі больш даведацца аб праваслаўі, але і задаць пытанні, абмеркаваць актуальныя тэмы з духоўнікам клуба і яго стваральнікам сакратаром Лідскай епархіі протаіерэем Максімам Цыгелем.

Для людзей з абмежаванымі магчымасцямі, а таксама чытачоў і карыстальнікаў сталага ўзросту ў чытальнай зале рэгулярна ладзяцца сустрэчы, арганізуююцца музычныя вечарыны, чайванні, канцэрты. Гэтая работа праводзіцца сумесна з аддзяленнем сацыяльнай рэабілітацыі, абілітацыі інвалідаў Лідскага раённага тэрытарыяльнага цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва, а таксама з грамадскім аб'яднаннем «Беларускае таварыства інвалідаў па зроку». Для адпаведнай групы насельніцтва ў бібліятэцы ёсць спецыяльны фонд літаратуры (кнігі са шрыфтам Брайля, аўдыёкніжкі).

У 2024 годзе гэты напрамак супрацоўніцтва, назапашаны вопыт і запатрабаванасць паслуг прывялі да стварэння сацыяльнага праекта «Мир — один на всех!» (сумесна з аддзяленнем сацыяльнай рэабілітацыі, абілітацыі інвалідаў ДУ «ЛРТЦСАН»). Ініцыятыва дапаможа вырашыць праблему сацыякультурнай адаптацыі і рэабілітацыі інвалідаў Лідскага раёна, павысіць запатрабаванасць паслуг філіяла, а таксама дазволіць забяспечыць людзям з інваліднасцю роўныя магчымасці ў атрыманні інфармацыі і адкрыцці новых шляхоў інтэлектуальнага развіцця.

Між іншим, наладжана супрацоўніцтва з РАУС, МНС, натарыяльнай канторай № 2 Лідскага раёна, Лідскім занальным цэнтрам гігіены і эпідэміялогіі. Добрым партнёрам бібліятэкі шмат гадоў з'яўляецца Лідская дзіцячая музычная школа мастацтваў (аддзяленне «Гітара»), выкладчыкі якой дапамагаюць у арганізацыі і правядзенні масавых мерапрыемстваў.

Да Міжнароднага дня пажылых людзей у Лідскай гарадской бібліятэцы № 4 была падрыхтавана канцэртная праграма «Мудрасць жыцця — маладосць душы». Падчас імпрэзы выступілі наведвальнікі аддзялення сацыяльнай рэабілітацыі, абілітацыі інвалідаў цэнтра сацыяльнага абслугоўвання насельніцтва. Пажылыя людзі актыўна ўдзельнічалі ў віктарынах і конкурсах-загадкаў, успаміналі маладосць і з задавальненнем падхоплівалі знаёмыя песні. Свае віншаванні падрыхтавалі і выкладчыкі дзіцячай музычнай школы мастацтваў.

Да Дня бібліятэк Беларусі чытачы філіяла і проста прахожыя мелі магчымасць прагуляцца па імправізаваным «бібліятэчным бульвары» каля кніжніцы і прыняць удзел у забаўляльнай праграме «Твая вялікасць — бібліятэка».

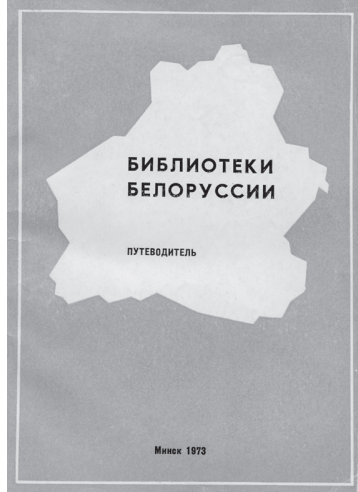
Бібліятэкары ўпэўнены, што кантакт з іншымі ўстановамі будзе плённы. Як паказвае вопыт, ад гэтага выйграюць усе.

Любоу ЦЭСЛК,
загадчык філіяла «Лідская гарадская бібліятэка № 4»
Фота даслана аўтарам

З пошти «ЛіМа»

Даведнік патрэбен!

Час ад часу лаўлю чуткі — ад
знаёмых, сяброў па перапісцы —
пра тое, што ў розных мяс-
цінах краіны закрываюцца
бібліятэкі. З’ява, калі гава-
рыць пра вёску, зразумелая.
Меншай становіцца колькасць
жыхароў... Праўда, ёсць і ін-
шыя прычыны: аб’яднанне,
скарачэнне штатаў і г. д.
Але я зусім не пра гэта.

Мне здається, що паціху вицясняється бібліотечна культура. Аб'єктына ці не — гэта ўжо іншая справа. «ЛіМ» — адно з многіх выданьняў, дзе пра бібліятэчную працу расказваецца даволі падрабязна.

Сярод маіх старых кніг ёсць выпадковы набытак — «Библиотеки Белоруссии. Путеводитель». Укладальнік — Зоя Антонаўна Сядая. Кніга выйшла ў Мінску ў 1973 годзе. Падрыхтавана выданне Дзяржаўнай бібліятэкай БССР імя У. І. Леніна, аддзелам даведкава-бібліяграфічнай і інфармацыйнай работы. Тыраж — 5000 экзэмпляраў.

У зборніку дадзены мінімальныя звесткі пра бібліятэкі рэспублікі ўсіх сістэм і ведамстваў: універсальныя, рэспубліканскія і абласныя, галіновыя навуковыя, бібліятэкі навукова-даследчыцкіх устаноў, ВНУ, масавыя бібліятэкі Міністэрства культуры БССР, прафсаюзнаыя (з фондам не менш 10 000 экзэмпляраў) і іншыя.

было 20 358 бібліятэк усіх сістэм і ведамстваў з агульным кніжным фондам 125 мільёнаў тамоў. Заўважана ў прадмове: «Арыентавацца у такой колькасці бібліятэк без спецыяльнага даведніка цяжка. Патрэба ў ім адчувалася даўно. Сапраўдны даведнік выдаецца ў рэспубліцы ўпершыню. Мэта яго — пазнаёміць шырокія колы чытачоў і бібліятэчных работнікаў з найбуйнейшымі бібліятэкамі рэспублікі, іх кніжнымі фондамі, даведчна — бібліяграфічным апаратам; садзейнічаць каардынацыі і каапераванню работы бібліятэк, развіццю кнігаабмену і міжбібліятэчнага абанемента».

У даведнік не ўключаны сельскія, прыклубныя, школьныя бібліятэкі і бібліятэкі сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў.

ную ордену Працоўнага Чырвонага Сцяга бібліятэку БССР імя У. І. Леніна. На той час у яе фондах было 5 мільёнаў 117 тысяч 516 уліковых адзінаў (сярод іх на рускай мове — 2 мільёны 790 тысяч 723). У фондзе — і рукапісы, напрыклад, Якуба Коласа, Змітрака Бядулі, Цішкі Гартнага і іншых пісьменнікаў. Вывучаны звесткі пра інфармацыйна-бібліяграфічную работу.

У дачыненні да бібліятэк змешчана інфармацыя пра даты іх заснавання. І нават цяпер цікава даведацца, што Мінская абласная бібліятэка імя А. С. Пушкіна заснавана ў 1900 годзе, а Гродзенская абласная — у 1830-м... Цікавая статыстыка па Гродзенскай абласной кніжніцы: агульны фонд — 296 226 назваў, з іх на рускай мове — 203 306, на беларускай — 8900.

Вось бы мець такі даведнік сёня... З інфармацыяй пра стан бібліятэк, іх колькасць, іх адрасы, іх фонды. На маю думку, такія звесткі шмат у чым будуць карысныя не толькі бібліяэкарам і бібліяграфам, але і журналістам, пісьменнікам, настаўнікам, вучоным...

Веру, што бібліятэкі з фунда-
мі папяровых кніг не знікнуць
і ў XXI стагоддзі. Хаця б таму, што
толькі праз кнігі, надрукаваныя
і сто, і болей гадоў назад, чала-
вецтва здольна перадаць багац-
це сабранай інфармацыі, подых
жыцця нашых папярэднікаў.

**Валерый ПАНАСЮК,
г. п. Карэлічы,
Гродзенская вобласць**

млын навін

У Мінскай абласной бібліятэцы імя Пушкіна прайшоў Міжнародны навукова-практычны семінар «Бібліятэка як сацыякамунікатыўны інстытут грамадства». Абіяркоўваліся пытанні развіцця дызайну бібліятэчнай прасторы, рэалізацыі праектаў, прысвечаных знаным літаратарам, арганізацыі выставачнай дзейнасці, папулярызацыі сямейнага чытання, заахвочвання чытачоў да сацыякультурнай дзейнасці і наведвання бібліятэк. Загадчыца аддзела бібліятэчнаўста Таццяна Лаўрык распавяла пра ажыццяўленне ў 2022—2023 гадах праекта «Пісьменнікі роднага краю» сумесна з Беларускім дзяржаўным архівам-музеем літаратуры і мастацтва, Саюзам пісьменнікаў Беларусі, выдавецтвам «Мастацкая літаратура», Тэатрам юнага гледача, газетамі «ЛіМ» і «Звязда». Даследчыца паведаміла пра стварэнне віртуальнага музея М. Багдановіча на базе Мінскай абласной бібліятэкі, адкрыццё віртуальнага музея В. Віткі ў Слуцкай раённай бібліятэцы, віртуальнага музея Язэпа Пушчы на сайце www.planetabelarus.by.

Эла ДЗВИНСКАЯ

Кніжніцы Кіраўскага раёна падрыхтавалі шэраг мерапрыемстваў да 155-годдзя Ядвігіна Ш. «Беларускі праязік» — пад такой назвай у Барчыцкай сельскай бібліятэцы-клубе прайшла гадзіна пісьменніка. Присутныя пазнаёміліся з цікавымі фактамі з жыцця земляка. У філіяле «Стайкаўская сельская бібліятэка» была арганізавана літаратурная гадзіна «Родапачынальнік беларускай мастацкай прозы — Ядвігін Ш.». Увагу спынілі на рамане «Золата», які стаіць каля вытокаў псіхалагічнай прозы. Чытачоў Паўлавіцкай сельскай бібліятэкі запрасілі на літаратурную гадзіну «Жыццё як творчасць», падчас якой звярнулі ўвагу на першыя творы аўтара. У Жыліцкай сельскай бібліятэцы прайшла медыя-гадзіна «Піянер беларускай прозы». Гутарка ішла пра студэнцкія гады, забастоўкі і рэвалюцыйныя выступленні Ядвігіна Ш. Філіялам «Чыгірынская сельская бібліятэка» было падрыхтавана чытанне твораў аўтара, увазе ўдзельнікаў прадстаўлена святочная выстаўка, арганізавана літаратурная візітоўка «Знаёмцеся: Ядвігін Ш.». Чытачы пачулі пра пачатковую адукацыю маленькага Антона. Кіраўская цэнтральная бібліятэка правяла раённы конкурс «Вобразы Ядвігіна Ш.», які прайшоў сярод дзецей і дарослых. Намінацыі творчага спадарожніцтва — «Чытаем Ядвігіна Ш.», «Фотаработа ў фармаце «Буклук»», «Скетчлук «Ядвігін Ш.», «Раман «Золата»». У апошняй прапаноўвалася працягнуць незакончаны аўтарам твор.

Наталля ХЛАПКОВА

Бібліятэкі Горацкай раённай бібліятэчнай сеткі падрыхтавалі мерапрыемствы і выстаўкі, прысвечаныя Дню юнага героя-антыфашыста. З кнігамі і краязнаўчымі матэрыяламі, прадстаўленымі на тэматычнай выстаўцы «Дзяцінства, апаленае вайной» змаглі пазнаёміцца наведвальнікі аддзела па абслугоўванні дзіцячага чытача цэнтральнай бібліятэкі імя Максіма Гарэцкага. Бібліятэкары таксама падрыхтавалі гадзіну памяці «Дзеці вайны. Помнім іх» для вучняў 8 класа сярэдняй школы № 2 г. Горкі. Асablвую ўвагу спецыялісты надалі юным героям Вялікай Айчыннай вайны Горацкага раёна. У гады вайны там дзейнічала некалькі партызанскіх атрадаў і брыгад. У іх складзе ваявалі юныя мсціўцы, якія былі бясстрашнымі разведчыкамі: распаўсюджвалі лістоўкі, збіралі медыкаменты і зброю, былі надзейнымі сувязнымі. Сярод іх — Жэня Вараб'ёў (в. Рэкатка), Люда Фомчанка (в. Рэкатка), Таісія Фомчанка (в. Рэкатка), Пеця Шыцікаў (в. Паленка), Валодзя Васільеў (в. Паленка), Коля Васільеў (в. Паленка), Андрэй Ісакаў (в. Паленка), Федзя Чэрнікаў (в. Сава), Федзя Шахненка (в. Сава). Гонар, настойлівасць, чуласць не прыходзяць самі па сабе. Гэтыя і іншыя якасці неабходна мэтанакіравана і штодня выходзяць удзяцях, не толькі праз школьныя і бібліятэчныя мерапрыемствы, а перш за ўсё ў сям'і.

Вольга МАКСИМАВА

Збор, захаванне, апрацоўка і папулярызацыя краязнаўчых матэрыялаў — асноўны напрамак дзейнасці бібліятэкі аграгарадка Маслакі Горацкага раёна. Сёння важна зрабіць іх даступнымі для як мага большай колькасці карыстальнікаў. Так, створана поўнатэкставая база даных «Маслакі: мой адзіны, самы любівы аграгарадок, якіму — існасць». Яна прадстаўлена на сайце Горацкай раённай бібліятэчнай сеткі і складаецца з некалькіх раздзелаў: «Гісторыя», «Прырода», «Сельскі Савет», «Эканоміка краю», «Ахова здароўя», «Асвета», «Культурна-асветніцкія ўстановы», «Людзі вёскі», «Славутыя землякі», «Нашы ардэнаносцы», «Фотагалерэя». База ўтрымлівае звесткі аб гістарычных падзеях, знакамітых урадженцах і памятных мясцінах вёскі Маслакі. Храналагічны перыяд — з XIX стагоддзя да цяперашняга часу.

Валянціна ДЗЯНІСАВА

Вопыт і прэстыж

Экспазіцыя «Родныя крыніцы» — гэта 97 работ студэнтаў дзённай і завочнай форм навучання кафедры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва факультэта мастацкай культуры Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў. Творы дэманструюцца ў галерэі «З’ява» Барысаўскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя І. Х. Каладзеева.

На працягу многіх гадоў аддзел галерэйна-выставачнай дзейнасці бібліятэкі паспяхова супрацоўнічае з творчымі ўстановамі адукацыі нашай краіны. Выдатна, што ў спісе сяброўскага супрацоўніцтва значыцца цяпер і Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў. Майстар вытворчага навучання, магістр мастацтвазнаўства, выкладчык кафедры дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва факультэта мастацкай культуры дадзенай вышэйшай навучальнай установы Наталля Лінькова прывезла выстаўку ў Барысаў.

Напаўненне «Родных крыніц» простае і ў той жа час зразумелае кожнаму, хто быў і застаецца звязаны з гэтай ВНУ, хто сочыць за творчымі поспехамі яе педагогаў і выпускнікоў, хто блізкі да гістарычнай памяці ў прасторы мастацтва.

Між іншым, кожны выпускнік і педагог выйшаў са студэнцкага асяроддзя, дзе адораныя ўмела ўзрошчваюцца мэтрамі і становяцца талентамі. Сёння творы маладых талентаў — студэнтаў кафедры дэкаратыўна-

прыкладнага мастацтва, а таксама кітайскіх студэнтаў і магістрантаў — экспануюцца ў выставачнай прасторы бібліятэкі Каладзеева. Іх можа паглядзець і ацаніць любы ахвотны індывідуальна і ў складзе групы. Канцэпцыю выстаўкі адлюстроўвае прыярытэтны напрамак развіцця кафедры, а менавіта сучаснае дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва Беларусі на аснове традыцый народнай творчасці. У экспазіцыі вы ўбачыце розныя віды тэхнік ДПМ — ткацтва, кераміку, батык, вышыўку, габелен, роспіс па тканіне, разьбу па дрэве, аплікацыю саломкай, саломалляцenne і іншыя.

Падчас адкрыцця праекта ў галерэі «З’ява» сабраліся прадстаўнікі ўніверсітэта, педагогі і навучэнцы дзіцячай мастацкай школы імя А. А. Анікейчыка г. Барысава, супрацоўнікі і чытачы цэнтральнай бібліятэкі.

Мастацтвазнаўца аддзела галерэйна-выставачнай дзейнасці Анжэла Кудаква падзялілася ўспамінамі аб студэнцкіх гадах і магчымасцях, гэтага перыяду жыцця. Прадставіла Наталлю Лінькову — цудоўнага майстра і вопытнага выкладчыка ўніверсітэта культуры і мастацтваў. Наталля Аляксандраўна расказала пра выстаўку, запрасіла будучых абітурыентаў на дзень адчыненых дзвярэй БДУКМ, прэзентавала буклеты з інфармацыяй пра ўсе кафедры факультэтаў універсітэта.

— У мінулым годзе кафедра дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва факультэта мастацкай культуры адзначыла 30-годдзе. У нас вучацца студэнты па спецыяльнасцях «Дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва. Рэстаўрацыя вырабаў» і «Дэкаратыўна-прыкладнае мастацтва. Этнадызайн і народныя рамёствы». Большая частка прадстаўленых на выстаўцы работ — дыпломныя і курсавыя работы, навучальныя работы (керамічныя талеркі) студэнтаў першага курса, — дала яна і падзякавала калектыву бібліятэкі.

Наталля Лінькова ўручыла бібліятэцы і мастацкай школе падарункі — дэкаратыўныя пано. Яны ўпрыгожаць памяшканні ўстаноў.

Кампетэнтнае меркаванне аб выстаўцы і пераемнасці традыцый творчых навучальных устаноў выказаў дырэктар дзіцячай мастацкай школы імя А. А. Анікейчыка г. Барысава Сцяпан Клімчук:

— Стала традыцый прадстаўляць творчыя навучальныя ўстановы ў галерэях бібліятэкі Барысава. У нашай школе працуе шмат выпускнікоў універсітэта

Анастасія Люцко са сваімі навучэнцамі.

культуры і мастацтваў. Яны — нашы вядучыя спецыялісты, як і ў іншых, падобных нашай навучальнай установе, школах і студыях. Гэтая пляда прафесіяналаў у трэндзе. Дзякуючы прафарыентацыйнай рабоце навучэнцы знаёмяцца з профілямі творчых ВНУ, а сёння з вялікай цікавасцю прыйшлі на адкрыццё «Родных крыніц».

Слова мела і выкладчык дзіцячай мастацкай школы імя А. А. Анікейчыка г. Барысава Анастасія Люцко. Яна звярнула ўвагу будучых абітурыентаў на папулярнасць мастацкіх праектаў студэнтаў і майстроў БДУКМ у Беларусі і за яе межамі.

Свята адкрыцця выстаўкі ўпрыгожылі душэўныя кампазіцыі ў выкананні музыкантаў Старабарысаўскай дзіцячай школы мастацтваў.

Спадзяёмся, што супрацоўніцтва бібліятэкі Каладзеева і ўніверсітэта культуры і мастацтваў атрымае працяг у іншых праектах.

Алена БРЫЦКАЯ
Фота Элы ГАЛЬКО

зваротная сувязь

Вясновыя фарбы

Канал «Культура» Беларускага радыё запрашае слухачаў літаратурна-мастацкія і пазнавальныя перадачы.

У выхадныя — праект Навума Гальпяровіча «Сучаснікі. Літаратурныя партрэты», у якім аўтар раскажа пра народнага паэта Беларусі Рыгора Барадуліна.

У нядзелю і панядзелак — радыёверсія тэлеперадачы «Суразмоўцы» Навума Гальпяровіча — сустрэча з пісьменнікам, лаўрэатам Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Васілём Шырко.

Па буднях у праграме «Літаратурная анталогія» — старонкі рамана Фёдора Дастаеўскага «Браты Карамазавы» (у выкананні Алега Вінярскага). У «Радыёбібліятэцы» з панядзелка да пятніцы — раман Івана Чыгрынава «Плч перапёлкі» (у выкананні Маргарыты Захарыя).

У перадачы «Літаратурныя гісторыі» — апаਵяданні айчынных і замежных аўтараў.

Для юных прыхільнікаў мастацкага слова — праект «Дасціпныя. Нястомныя. Кемлівыя» — казка Кацярыны Хадасевіч-Лісавой. Штовечар у 21.00 «Вячэрняя казка» для самых маленькіх.

Праект «Кнігарня» пазнаёміць з літаратурнымі падзеямі, навінкамі беларускіх выдавецтваў і зместам новага нумара «ЛіМа».

У праграме магчымы змены. Расклад перадач канала «Культура» даступны на сайце www.radiokultura.by і ў сацыяльных сетках.

Мінскае гарадское аддзяленне Саюза пісьменнікаў Беларусі запрашае:

15—17 сакавіка — на прэзентацыі кнігі пісьменнікаў сталічнага аддзялення СПБ на Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы (пр. Пераможцаў, 14). Пляцоўка СПБ. Пачатак у 11.00.

15 сакавіка — у Мінскі гарадскі тэатр паэзіі пры Цэнтральнай бібліятэцы імя Янкі Купалы (вул. В. Харужай, 16) на паэтычна-музычную імпрэзу маладых паэтаў «Святло кахання». Пачатак у 18.30.

16 сакавіка — у бібліятэку Цэнтральнага дома афіцэраў (вул. Чырвонаармейская, 3) на творчую сустрэчу з расійскімі пісьменнікамі Максімам Замшавым і Юрыем Казловым. Пачатак у 11.00.

17 сакавіка — на прэзентацыю Мінскага гарадскога аддзялення СПБ, якая пройдзе на Мінскай міжнароднай кніжнай выстаўцы-кірмашы (пр. Пераможцаў, 14). Пачатак у 11.00.

19 сакавіка — у публічную бібліятэку № 20 (вул. Жукоўскага, 9, к. 1) на творчую сустрэчу з Анатолем Экавым. Пачатак у 12.30.

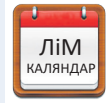
19 сакавіка — у дзіцячую бібліятэку № 6 імя Васіля Віткі

(вул. К. Лібкнехта, 98) на аўтарскі праект Уладзіміра Мазго — свята паэзіі і музыкі «Мінскія сакавіны». Госць — кампазітар Таццяна Моўчан. Пачатак у 13.00.

20 сакавіка — у Дом дружбы (вул. Захарава, 28) на вечар памяці паэта Міколы Мятліцкага. Пачатак у 16.00.

21 сакавіка — у Дом літаратара (вул. Фрунзэ, 5) на літаратурны вечар памяці паэта Міколы Мятліцкага. Пачатак у 18.00.

22 сакавіка — на прэзентацыю кнігі Тамары Бунты «Далонькі з пушынкамі» ў дзіцячую бібліятэку № 2 (вул. К. Чорнага, 10). Пачатак у 12.00.

3 сакавіка 55-годдзе адзначае Вольга Пераверзева.

5 сакавіка 65-годдзе святкуе Уладзімір Мазго.

Саюз пісьменнікаў Беларусі і Мінскае гарадское аддзяленне СПБ смуткуюць з прычыны смерці пісьменніка Дзмітрыя Мікалаевіча НОВІКАВА і выказваюць спачуванні яго родным і блізкім.

Выходзіць з 1932 года

Заснавальнікі:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь,
грамадскае аб’яднанне «Саюз пісьменнікаў Беларусі», рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова
«Выдавецкі дом "Звязда"»

Галоўны рэдактар
Аляксей Іванавіч ЧАРОТА

Рэдакцыйная калегія:
Алесь Бадак
Дзяніс Барсукоў

Віктар Гардзей
Уладзімір Гніламедаў
Вольга Дадзімава
Алесь Марціновіч

Вячаслаў Нікіфараў
Мікалай Чаргінец
Іван Чарота
Іван Штэйнер

Адрас рэдакцыі:
Юрыдычны адрас:
220013, Мінск,
вул. Б. Хмяльніцкага, 10-а
E-mail: info@zviazda.by

Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарава, 19
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у інтэрнэце: www.zviazda.by

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 325-85-25
адказы сакратар — 377-99-73
аддзелы крытыкі і бібліяграфіі;
прозы і паэзіі; мастацтва — 317-20-98
бухгалтэрыя — 311-17-16

Выходзіць раз на тыдзень у пятніцу.

Падпісныя індэксы:
63856 — індывідуальны;
63815 — індывідуальны льготны для настаўнікаў;
638562 — ведамасны;
63880 — ведамасны льготны.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі № 7 ад 10.12.2012, выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова «Выдавецкі дом "Звязда"».
Дырэктар — галоўны рэдактар Аляксандр Мікалаевіч КАРЛЮКЕВІЧ
Нумар падпісаны ў друку
14.03.2024 у 11.00
Ум. друку арк. 3,72
Наклад — 695

Друк Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Выдавецтва "Беларускі Дом друку"»
ЛП № 38200000007667 ад 30.04.2004
г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 79/1. Індэкс 220013
Заказ — 590

Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Рукапісы прымаюцца толькі ў электронным выглядзе (праграма Microsoft Word), не вяртаюцца і не рэцэнзуюцца. Пазицыя рэдакцыі можа не супадаць з меркаваннямі аўтараў публікацый. Аўтары нясуць адказнасць за факты, якія прыводзяцца ў публікацыях, у адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

ISSN 0024-4686

